

System vzdělávání hasičů v ČR

Miroslav Rolenc

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslav ROLENC**
Osobní číslo: **H118260**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Systém vzdělávání hasičů v ČR**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009) Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- systém vzdělávání hasičů v současnost a minulých letech
- struktura škol a vzdělávacích zařízení
- kladené podmínky na fyzický stav a na vzdělání
- stresové situace při výkonu služby, odborné školení za pomoci psychologů

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

133/1985 Sb. Zákon České nár. rady o požární ochraně

239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému

238/2000 Sb. Zákon o hasičském záchranném sboru

361/2003 Sb. Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

128/2000 Sb. Zákon o obcích

129/2000 Sb. Zákon o krajích

127/2005 Sb. Zákon o elektronické komunikaci

240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení

Všechny zákony ve znění pozdějších předpisů.

Dle Sbírky interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR (dále jen SIAŘ).

SIAŘ 9/2010 Podmínky pro výkon speciálních činností u HZS

SIAŘ 23/2010 odborná způsobilost příslušníků HZS

SIAŘ 57/2008 Vzdělávací programy v systému vzdělávání příslušníků

SIAŘ 23/2006 Postup při organizaci služební zkoušky

SIAŘ 11/2010 Organizace vzdělávání,

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Miroslava Heinzová

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledek bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Miroslav Rolenc

.....
Jméno, příjmení studenta

.....
Podpis

V Brně 10.4.2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáde k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje problematice vzdělávání příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR. Prací jsem chtěl poukázat, že se jedná o ucelený, stále se opakující proces, který se vyvíjí dle potřeb společnosti. V jednotlivých částech se zabývám základními požadavky na profesi hasiče, historii HZS ČR. Dále mám zaměření na jednotlivé druhy kurzů a na fyzické testy. Praktická část hledá důvody vstupu do HZS ČR.

Klíčová slova: Vzdělávání, Hasičský záchranný sbor, odborná způsobilost, specializační kurzy, Školní a výcvikové zařízení HZS ČR, mimořádná událost, služební poměr, Integrovaný záchranný systém, hasič, lektor, výuka, výcvik, zkouška.

ABSTRACT

This thesis addresses the problem of educating members of the Fire and Rescue Service of the Czech Republic. With this thesis I wanted to point out that this is a comprehensive, repetitive process that evolves according to the needs of society. In the individual chapters I deal with the basic requirements of the profession of the firefighter in the history of Fire and Rescue Service of the Czech Republic. Furthermore, I focus on different types of courses and physical tests. The practical part is looking at reasons for entry into the Fire and Rescue Service of the Czech Republic.

Keywords: Education, Fire Brigade, professional competence and specialization courses, school and training facility of Fire and Rescue Service of the Czech Republic, extraordinary event, staff ratio, the Integrated Rescue System, fireman, lector, tuition, training, exam.

Chtěl bych upřímně poděkovat paní Mgr. Miroslavě Heinzové za její podnětnou spolupráci, inspiraci, cenné rady a hlavně za ochotu a trpělivost při zpracování bakalářské práce.

„Bohu ke cti, bližnímu ku pomoci“

(hasičské heslo)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 HASIČ A HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR	10
1.1 ZÁKLADNÍ POŽADAVKY NA PROFESI HASIČE	10
1.2 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR JEHO HISTORIE A SOUČASNOST	13
1.3 STRUKTURA HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR.....	16
2 SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ HASIČŮ V ČR	21
2.1 PROBLEMATIKA VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	21
2.2 PEDAGOGICKÉ METODY VYUŽÍVANÉ PŘI VZDĚLÁNÍ HASIČŮ	22
2.3 ZABEZPEČENÍ VÝUKY	25
2.4 OSOBA LEKTORA INSTRUKTORA	25
2.5 DRUHY ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK	26
2.6 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ HASIČŮ.....	28
3 NÁSTUPNÍ ODBORNÝ VÝCVIK JAKO STARTOVNÍ ČÁRA V KARIÉŘE HASIČE	29
3.1 CÍL NÁSTUPNÍHO ODBORNÉHO VÝCVIKU.....	29
3.2 NÁPLŇ KURZU	29
3.3 ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY.....	43
3.4 ZPĚTNÁ VAZBA.....	43
4 DALŠÍ MOŽNOSTI ODBORNÉHO RŮSTU	45
4.1 KURZY PRO ZÍSKÁNÍ ODBORNÉ ZPŮSOBILOSTI.....	45
4.2 SPECIALIZAČNÍ KURZY	51
4.3 PRAVIDELNÁ ROČNÍ ODBORNÁ PŘÍPRAVA.....	57
5 FYZICKÉ TESTY	58
II PRAKTICKÁ ČÁST	59
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM GRAFŮ	75
SEZNAM TABULEK	76
SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

Cílem bakalářské práce je popsat proces vzdělávání příslušníků HZS ČR od jejich přijetí, přes průběh jejich profesní kariéry a seznámit se se všemi vzdělávacími procesy a kurzy, které musí hasiči absolvovat na svém pracovním zařazení. Dále popsat jednotlivá vzdělávací střediska, kde výuka probíhá. Pomocí dotazníku zjistit, proč si vybrali toto náročné povolání.

Hasič, to není povolání jako každé jiné. Při své pracovní činnosti se setkává s mnoha úskalími, do kterých se běžný občan, který je zaměstnán u jakékoliv firmy, nesetká. Svoji pracovní činností pomáhá tam, odkud každý utíká, protože ví, že se stalo něco nebezpečného. Zvládnout svoje základní poslání, to je záchranu života a materiálních hodnot, přitom neohtrozit svůj vlastní život a životy ostatních, vyžaduje důkladnou přípravu. Toto je cílem při každém zásahu, při každé mimořádné události. Proto je kladen takový důraz na odbornou přípravu, kde každý získá ty nejlepší vědomosti a společně se zkušenostmi může svoji práci vykonávat co nejlépe. Málokdo si uvědomí, že i při zdánlivě banální události, například požár malé zahradní chatky, může být hasič v ohrožení života. Uschovaný kanystř s benzínem do sekačky trávy nebo propan butanová láhev na ohřátí kávy nebo pokrmů představují pro zasahující hasiče velké nebezpečí. Širší veřejností je hasič vnímán hlavně ve spojitosti s ohněm. V posledních letech však přibývá zásahů, které se řadí do kategorie technických, kam patří například záchrana osob z havarovaného vozidla, odstranění spadlých stromů ze silnice nebo z vlakového kolejiště vlivem nepříznivého počasí. Otevírání bytů, odstraňování prstýnků z napučených prstů, odstraňování sněhu a rampouchů z vysokých střech budov. Zajištění úniku ropných látek, nebo převážejících chemických látek z vozidel při dopravních nehodách, záchrana osob i majetku při mimořádných situacích, jako jsou povodně, nebo větrné smrště. Nebo zásah při odchytu hospodářských a exotických zvířat při dopravních nehodách převážejících vozidel. Na to vše a mnoho dalšího musí být hasič vyškolen, aby mohl svoji práci - poslání pomáhat druhým, vykonávat co nejlépe. Bakalářskou práci na téma „Systém vzdělávání hasičů v ČR“, jsem si vybral také z toho důvodu, že již řadu let pracuji na Školním a výcvikovém zařízení Hasičského záchranného sboru ČR ve středisku Brno jako odborný referent. Svoji pracovní činností nejsem přímo zařazen na úseku výuky, ale v některých kurzech částečně vypomáhám a jsem ve stálém kontaktu s výukovým procesem, proto se domnívám, že mohu posoudit náročnost tohoto povolání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HASIČ A HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR

1.1 Základní požadavky na profesi hasiče

Povolání hasič není jako každé jiné a nedá se také jako každé vykonávat. Být hasičem znamená při každé službě sloužit spoluobčanům s plným nasazením. To nejde jinak než, že se povolání postupně stane posláním. Člověk se může stát hasičem několika způsoby a to v pracovním nebo služebním poměru. V pracovním poměru bude člověk vykonávat práci hasiče jako svoje hlavní zaměstnání a bude zařazen v jednotce Hasičského záchranného sboru (dále jen HZS) podniku. V případě služebního poměru se stane příslušníkem Hasičského záchranného sboru České republiky. (dále jen HZS ČR) Vzhledem k tomu, že jsem ve služebním poměru, zaměřím se na tuto problematiku podrobněji.

K přijetí do služebního poměru příslušníka bezpečnostního sboru se může přihlásit každý, kdo splňuje podmínky pro přijetí dle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění a zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR.¹ Uchazeč musí projít přísnou zdravotní prohlídkou, kdy je podroben důkladné kontrole. Lékařská zpráva je důležitá při rozhodování při přijetí, pokud dotyčný uchazeč nedosáhne klasifikační skupinu „A“, nemůže být přijat. Dalším předpokladem je dosažení minimálně středoškolského vzdělání zakončeného maturitou. Musí mít psychické a fyzické předpoklady pro to, aby mohl vykonávat tuto náročnou práci, protože se dá předpokládat setkání se situacemi, které budou psychicky i fyzicky náročné. Musí počítat s tím, že zdravotní a fyzický stav, který měl při přijetí, si musí udržet po celou dobu svojí náročné služby, jelikož každoročně bude chodit na lékařské kontroly a každoročně bude provádět fyzické testy. Musí splnit další podmínky a to:

- musí si podat písemnou žádost,
- musí být starší 18 let,
- musí být trestně bezúhonný,
- být způsobilý k právním úkonům,
- nesmí být členem žádné politické strany nebo hnutí,
- nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost.

¹ zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR.

Podmínky stanovené zákonem požadují, aby uchazeč dosáhl plnoletosti.

Zákon stanovuje přísná kritéria, kdy uchazeč musí splňovat určitý stupeň vzdělání na danou funkci. Pokud je stanoveno, že na určitou funkci je potřeba vysokoškolské vzdělání, není možné přijmout někoho, kdo toto vzdělání nesplňuje, i kdyby měl zájem si ho v průběhu služby doplnit.

Žadatelé o přijetí do služebního poměru se musí zúčastnit výběrového řízení. Součástí tohoto řízení je, že každý vybraný uchazeč je podroben zátěžovým situacím. Výběrová komise připraví pro adepty několik pracovišť, kde se pod dohledem zkušeného hasiče pokusí zvládnout jednotlivé úkoly. Samozřejmě, nikdo nechce po nových adeptech, aby si vedli jako ostřílení hasiči, ale členové komise sledují jejich zájem o zvládnutí dané situace, jak jsou manuálně zruční, jestli si umí poradit, pokud se vyskytne nějaký problém a podobně. Možná drobnou výhodu mají zájemci, kteří jsou již členy Sboru dobrovolných hasičů obcí (dále SDH), jestliže „hasičinu“ dělají dobrovolně pro radost, pak ji i dobře budou vykonávat jako profesionální hasiči, ale samozřejmě to není podmínkou.

Ač by se zdálo, že většina zájemců by měla uspět, ale opak je pravdou. V dnešní moderní přetechnizované době, kdy součástí našeho života jsou počítačové technologie, mladí lidé tráví více času u počítače, než sportovními aktivitami. Tato neblahá činnost se nutně promítá i na uchazečích o tuto profesi. Z 50 zájemců jen polovina uspěje na pracovištích se zátěžovými situacemi, další úbytek je u zdravotní prohlídky a další nezvládnou fyzické testy.² Na konci tohoto výběru zůstává jen hrstka, která může být přijata za předpokladu splnění dalších podmínek. Možná by se někomu zdálo, že tento výběr je hodně přísný, náročný, ale musíme si uvědomit, že práce hasiče je sama o sobě náročná. Dále nesmíme zapomenout na další důležitou věc, a tou je ekonomická stránka. Hasič již při nástupu musí být vybaven ochrannými prostředky, které jsou v řádech desetitísíců, musí absolvovat Nástupní odborný výcvik v rozsahu 15 týdnů, spojený taktéž s nemalými finančními prostředky. Z těchto všech důvodů je nutné si vybírat zájemce, kteří mají k práci hasiče vztah, vydrží při této práci a neberou ji jako přestupní stanici mezi dalším zaměstnáním.

² Sběrka interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR, č. 70/2008, Požadavky na tělesnou zdatnost občana při přijímacím řízení a příslušníka HZS ČR. čl.2.

Dále je nutné absolvování psychologických testů, které často odhalí nepřipravenost a neschopnost zvládnout stresové situace, kterým jsou hasiči často vystaveni. Testování pro potřeby přijímacího řízení provádějí specializovaná psychologická pracoviště. Ve většině případů se používá standardizovaná sestava, která zahrnuje testy inteligence, osobnostní dotazníky, projektivní metody a rozhovor. Hlavními sledovanými znaky přitom je úroveň inteligence, absence rysů psychopatie, psychopatologie, motivace k výkonu služby u HZS ČR, psychická odolnost v zátěži, úroveň sociálních a komunikačních dovedností.³

Služební poměr je stanoven jako celoživotní povolání, kdy je rozděleno na dvě části a to:

- služební poměr na dobu určitou,
- služební poměr na dobu neurčitou.

Služební poměr na dobu určitou je stanoven na dobu 3 let. Před uplynutím této doby musí příslušník složit služební zkoušku. Po zdárném složení této zkoušky a kladném služebním hodnocení stupněm „velmi dobře“, je automaticky zařazen do služebního poměru na dobu neurčitou. Na služební zkoušku se připravuje příslušník samostatně. Může také využít pořádaných přípravných kurzů. Přihlášku ke služební zkoušce podává příslušník nejdříve šest měsíců a nejpozději měsíc před uplynutím doby, na kterou je zařazen do služebního poměru na dobu určitou. Služební zkoušku tvoří část písemná a ústní, popřípadě též praktická. Účelem je ověřit, zda příslušník má potřebné nejen znalosti, ale i vlastnosti, pro zařazení do služebního poměru na dobu neurčitou. Podání přihlášky ke služební zkoušce je povinností příslušníka. Nevykoná-li příslušník služební zkoušku ve stanovené době, nemůže být ustanoven do služebního poměru na dobu neurčitou a služební poměr ke stanovenému datu končí. Opakovat služební zkoušku může příslušník jen jednou, nejdříve však po uplynutí dvou týdnů od neúspěšné zkoušky, nejpozději před uplynutím doby, na kterou byl příslušník zařazen do služebního poměru na dobu určitou.⁴ Tato služební zkouška je velmi náročná, je zaměřena na celou problematiku požární činnosti. Už samotný fakt, že ji může opakovat jen jednou, je velmi stresující.

³ Řezáč, J. *Sociální psychologie*. Brno: PAIDO, 1998. str. 133 – 151.

⁴ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. §12.

Příslušník Hasičského záchranného sboru je veřejným činitelem, který může být též ze služebního poměru propuštěn a to z těchto důvodů:

- byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně,
- byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, ale v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka,
- porušil služební slib, že se dopustil zavržení hodného jednání, které má znaky trestného činu a je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka,
- byl mu uložen kázeňský trest odnětí služební hodnosti,
- pozbyl státní občanství České republiky,
- podle lékařského posudku pozbyl dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu služby,
- bylo mu odňato osvědčení o tělesné zdatnosti nebo odborné způsobilosti,
- podle posudku psychologa pozbyl způsobilost k výkonu služby,
- po dovršení 65 let věku,
- úmrtím nebo prohlášením za mrtvého,
- požádal o propuštění.⁵

1.2 Hasičský záchranný sbor ČR jeho historie a současnost

„Oheň byl vždy dobrý sluha, ale zlý pán. S pravdivostí tohoto přísloví se pravidelně setkávali i naši předkové. Zejména ve středověku, v období vzniku a rozvoje měst, kdy se ke stavbě domů používaly hořlavé materiály, jako dřevo, sláma apod. K řadě prací se používal otevřený oheň a zacházení s ním se nevyznačovalo přílišnou opatrností.“⁶ To vše mělo vliv na vznik požárů, který byl schopen i zdevastovat celé ulice. Nemůžeme se proto divit, že se stále objevovaly snahy tento negativní stav ovlivnit a hledal se způsob, jak s požáry úspěšně bojovat. „V případě, že k požáru přesto došlo, vrchnost určila kdo, jakým způsobem a jakými prostředky se má zúčastnit jeho hašení. Jednalo se o občanskou

⁵ Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. §42.

⁶ Szaszo, Z. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Český Těšín: MV GR HZS ČR, 2010. str. 8.

*povinnost, jejíž plnění však nebylo vždy dobře organizováno.*⁷ Docházelo zde k velkým časovým prodlevám, kdy v mnoha případech kbelík s vodou na uhašení požáru nestačil. Četnost vzniku požárů, zejména ve větších městech, upozornil na nutnost založení profesionálních hasičských sborů, které by lépe ochraňovaly životy a majetky spoluobčanů. První profesionální hasičský sbor byl u nás založen v roce 1853 v Praze. Zásahu na tom měl pražský magistrát, který měl v té době 12 čističů ulic s jedním vedoucím. Bylo rozhodnuto jejich počet posílit, a kromě čištění ulic, je využívat k hašení požárů. Náklady na jejich platy, výstroj, výzbroj, stravu a ubytování činili 30 000 zlatých ročně. Prvním velitelem byl jmenován Ludvík Pasta, který byl vyslán na stáž do Berlína, kde již dva roky profesionální hasičský sbor fungoval.⁸ V Brně se stal tehdy propagátorem vzniku profesionálního sboru obecní rada Alois Herthl, který od padesátých let 19. století předkládal obecní radě zprávy o požárech a soustavně usiloval o založení placeného hasičského sboru. Herthlův návrh byl schválen v prosinci 1863. Na jaře 1864 už tvořilo sbor 6 mužů (kominík, zedník, 2 tesaři, 2 muži k obsluze stříkačky). Prvním velitelem - cvičebním mistrem byl příslušník vídeňského hasičského sboru, neboť tento sloužil jako vzor pro město Brno. Sídlem hasičského sboru byla nynější Stará radnice.⁹ První český dobrovolný sbor hasičů byl u nás založen v roce 1864 ve Velvarech. Postupně vznikaly v dalších městech dobrovolné sbory a koncem roku 1870 bylo v tehdejším království českém 20 sborů. V roce 1874 již bylo založeno 107 dobrovolných hasičských sborů.

Za první Československé republiky byly zřízeny hasičské jednotky jen ve větších městech. V menších městech a obcích využívali starostové předpisy z dob Rakouska-Uherska, které jim umožňovaly přenášet odpovědnost za hašení na dobrovolné hasičské sbory. Uvedený stav neodpovídal potřebám rychle se rozvíjejícího průmyslového státu v dobách míru, tím spíše za války. Změna nastala ani v období II. Světové války, kdy hasiči se jmenovali Požární policie Čechy-Morava. Po válce byla požární ochrana zařazena do působnosti Ministerstva vnitra. Hasiče z povolání musely ze zákona zřídit všechny obce s počtem obyvatel nad 50 000, nebo i menší, na základě rozhodnutí Krajského národního výboru a to z důvodu větší koncentrace průmyslové výroby a také většího předpokladu vzniku

⁷ Szaszo, Z. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Český Těšín: MV GR HZS ČR, 2010. str. 8.

⁸ Szaszo, Z. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*, Český Těšín: MV GR HZS ČR, 2010. str. 13.

⁹ <http://www.firebrno.cz/brno/brnensti-hasici-letos-slavi-150-let>, 20.1.2014, 16.00 hod.

požáru. K reorganizaci požární ochrany došlo v souvislosti s přijetím zákona o státním požárním dozoru a požární ochraně v roce 1953, kdy jednotky požární ochrany se staly veřejnými a byly budovány na principech vojenských organizačních složek. Přijetím dalšího zákona v roce 1958 došlo k postupné decentralizaci požární ochrany a následnému oslabení jejich úrovně. Požární ochrana byla podřízena národním výborům, které nebyly odborně na výši, aby mohly řídit jejich činnost. Důležitým mezníkem v historii požární ochrany byl rok 1967, kdy ve Frýdku-Místku byla zřízena Škola požární ochrany ministerstva vnitra.¹⁰

Se zvyšujícím se počtem hasičů vyvstala otázka jejich odborné připravenosti. Noví adepti, většinou po vyučení, byli školeni v působnosti centrálních požárních stanic. Základní kurz pro přijetí do jednotky požární ochrany trval 6 týdnů. V tomto období se naučili ovládat základní prostředky požární ochrany. Na systém vzdělávání v požární ochraně byly klade-ny stále nové a nové nároky, proto se tento způsob výuky začal jevit jako nedostatečný. Z tohoto a dalších důvodů byla postupně otevřena čtyři Odborná učiliště požární ochrany (dále jen OUPO). V roce 1976 bylo zřízeno první učiliště při Okresním veřejném požár-ním útvaru Uherské Hradiště na požární stanici Uherský Brod, které se v roce 1977 přestě-hovalo do objektu bývalé jednotřídní školy v obci Salaš u Uherského Hradiště. Přemístění učiliště do obce Salaš nebylo moc šťastné řešení, neboť jednotřídní škola v malé obci neza-jišťovala potřebné zázemí pro výuku. Chyběly zde garáže pro požární techniku, výcviková plocha, cvičit se jezdívalo na místní hřiště. I ubytování nebylo na vysoké úrovni, na poko-jích se tísnilo 8-10 lidí. Další OUPO vzniklo v roce 1978 v areálu bývalých kasáren ve Frýdku-Místku a v roce 1981 v Borovanech u Českých Budějovic, které bylo vystavě-no v akci „Z“. Otevřením těchto učilišť se projevilo naplno nedostatečné zabezpečení výu-ky a výcviku v obci Salaš a bylo rozhodnuto o výstavbě zcela nového, moderního učiliště. Hledaly se pozemky na výstavbu v okolí Uherského Hradiště, avšak bez úspěchu. Naskytla se, ale další varianta a to výstavba v Brně, kde pozemky byly k dispozici. V roce 1985 za-čala výstavba nového moderního učiliště. Ve stejném roce došlo k ukončení činnosti na učilišti Salaš a přestěhování do Brna, kde postupně vzniklo největší a nejmodernější učiliště u nás. První kurzy zde byly otevřeny na jaře v roce 1987. Struktura výuky zůstala stejná, ale podstatně se zkvalitnila, bylo zde dostatečné množství techniky a potřebného

¹⁰ <http://www.hzscr.cz>, úvod, 20.2.2014, 16.00 hod.

zázemí. Lektori byli ve většině případů z řad zkušených hasičů, kteří se mohli plně profesionálně věnovat výuce a předávat svoje zkušenosti nové generaci. V roce 1995 bylo zřízeno čtvrté učiliště a to v objektu Integrované střední školy elektrotechnické v Chomutově. Postupem času však dochází hlavně z důvodů ekonomických ke snižování stavu hasičů, tento ekonomický zřetel měl za důsledek, že ke konci roku 2010 byla ukončena činnost učiliště v Chomutově. V roce 2011 došlo ke sloučení zbývajících učilišť v jedno, s novým názvem a celorepublikovou působností - Školní a výcvikové zařízení Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen ŠVZ HZS ČR) se sídlem v Brně. Byla ustanovena pracoviště Brno, pracoviště Frýdek-Místek a pracoviště Borovany. Koncem roku 2013 byla ukončena činnost na pracovišti v Borovanech.

Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelné pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky. Hasičský záchranný sbor ČR hraje stěžejní roli i v přípravách státu na mimořádné události. V roce 2001 došlo ke sloučení Hasičského záchranného sboru ČR s Hlavním úřadem civilní ochrany. HZS ČR má tak ve své působnosti i ochranu obyvatelstva, jak je tomu v některých vyspělých evropských zemích.¹¹

1.3 Struktura Hasičského záchranného sboru ČR

V čele organizační struktury Hasičského záchranného sboru České republiky je **Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR** se sídlem v Praze, které je organizační složkou Ministerstva vnitra. HZS ČR plní úkoly v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy, kterými jsou zejména:

- zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů,
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů,

¹¹ <http://www.hzscr.cz/clanek/uvod-hasicsky-zachranny-sbor-cr-zakladni-poslani.aspx>, 20.1.2014, 17.00 hod.

- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 320/2002 Sb.,
- vyhláška MV č. 247/2001 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 133/85 Sb., ve znění pozdějších novelizací,
- sbírky interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra.

Generální ředitelství HZS ČR se dále člení na:

Hasičské záchranné sbory krajů a hlavního města Prahy

Hlavním úkoly HZS krajů spočívají zejména ve zpracování koncepce požární ochrany příslušného kraje, ve výkonu státní požárního dozoru. Odpovídají za připravenost a akceschopnost jednotek požární ochrany kraje. Neméně důležitým úkolem je také zabezpečování preventivně výchovné činnosti na území kraje.

Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku

Jejím hlavním úkolem je vzdělávání v oboru požární ochrany. To probíhá ve středoškolském studiu v denní formě. Je určeno pro absolventy základních škol a v dálkové formě určené pro absolventy středních škol ukončených získáním výučního listu a tento typ studia je zakončen maturitou. Vyšší formou vzdělávání je studium ve vyšší odborné škole zakončené absolutoriem a získáním titulu „Diplomovaný specialista“. Nedílnou součástí činnosti školy jsou různé typy vzdělávacích programů a odborných kurzů pro příslušníky HZS ČR. Třídami školy prošla v minulosti nemalá část dnešních příslušníků a pracovníků požární ochrany. Mnozí z nich zastávají v požární ochraně významné funkce. Od svého zřízení škola sloužila především potřebám profesionálních hasičů a záchranářů. V roce 1991 bylo zavedeno čtyřleté denní studium pro absolventy základních škol jako forma nepřetržité a systematické přípravy na výkon povolání. Za významný mezník v historii školy lze považovat rok 2002, kdy bylo otevřeno studium na Vyšší odborné škole, prováděné kombinovanou formou studia ("dálkové studium"). Škola zahájila vzdělávání v tomto typu studia jako první škola v rezortu Ministerstva vnitra.¹²

¹² <http://www.hzscr.cz/clanek/informace-o-skole>. 20.1.2014, 17.30 hod.

Záchranný útvar HZS ČR (dislokace Hlučín a Zbiroh)

Jednotky záchranného útvaru jsou připraveny pro řešení mimořádných situací velkého rozsahu, jako jsou přírodní katastrofy, živelné pohromy, velké požáry, záchrana a vyproštění osob z rozbořených domů, vyprošťování havarované těžké techniky, čerpání vody velkokapacitními čerpadly při povodních a podobně.

Školní a výcvikové zařízení HZS ČR

- organizuje a provádí kurzy pro získání a prodloužení odborné způsobilosti pro příslušníky HZS ČR, zaměstnance podniků a velitele, strojníky a techniky speciálních služeb ostatních jednotek požární ochrany (dále jen JPO),
- organizuje a provádí specializační kurzy pro HZS ČR, jednotky požární ochrany a složky integrovaného záchranného systému (dále jen IZS),
- organizuje a provádí další formy vzdělávání (např. přednášky, odborné semináře, instrukčně metodická zaměstnání, instruktáže a školení) v oblasti požární ochrany, IZS, ochrany obyvatelstva a krizového řízení a zabezpečuje odborné konference pro HZS ČR a základní i ostatní složky IZS,
- vytváří podmínky pro samostatné i společné výcviky všech složek IZS,
- garantuje a zabezpečuje mezinárodní výcviky v rámci konceptu bezpečného hašení (obsluha a nasazení vysokotlakého hasicího a řezacího zařízení CCS Cobra s využitím termovize a přetlakové ventilace,
- podílí se na tvorbě předpisů, učebních osnov, skript, ediční činnosti či vytváření učebních a metodických pomůcek,
- spolupracuje s resortními a jinými vzdělávacími zařízeními či institucemi, zejména s těmi, která poskytují odborné vzdělání v oboru požární ochrany,
- podílí se na zabezpečení fyzické přípravy JPO včetně zajištění podmínek pro nácvik disciplín požárního sportu,
- ekonomicky zabezpečuje výuku a výcvik v rozsahu vyčleněných rozpočtových prostředků a dispozičních oprávnění zálohované jednotky ředitelství,

- zabezpečuje provoz a údržbu budov, trenažerů, mobilní techniky, věcných prostředků a dalšího zařízení a vybavení.¹³

Obrázek č. 1. Letecký pohled na areál Školního a výcvikové zařízení HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč

Je odborným orgánem Ministerstva vnitra Generálního ředitelství HZS ČR, pro vědecko-výzkumnou, vzdělávací, výcvikovou a informační činnost ve věcech ochrany obyvatelstva. Poskytuje informační, expertizní, konzultační a poradenskou činnost orgánům a organizacím HZS ČR, ministerstvům, orgánům státní správy a samosprávy. Dále právníkům a vybraným fyzickým osobám, jejichž činnost je důležitá pro zabezpečení plnění úkolů ochrany obyvatelstva.¹⁴

¹³ <http://www.hzscr.cz/clanek/kdy-svz-vzniklo>. 20.1.2014, 19.00 hod.

¹⁴ [www://.hzscr.cz/clanek/menu-o-nas-pusobnost-a-ukoly-koncepce-ochrany-obyvatelstva.aspx](http://www.hzscr.cz/clanek/menu-o-nas-pusobnost-a-ukoly-koncepce-ochrany-obyvatelstva.aspx), 21.1.2014, 18.00 hod.

Technický ústav požární ochrany Praha (TUPO)

Rozvoj vědy a techniky je zákonitě promítnut i do požární ochrany, kdy jsou zaváděny nové hasební látky, nová opatření k předcházení požárů a v neposlední řadě i nové stavební materiály. Z tohoto důvodu má TUPO za úkol překontrolovat parametry, které udává výrobce, jestli jsou správné, než zaplaví trh.

Skladovací a opravárenské zařízení HZS ČR Olomouc

Slouží k zajištění a uskladnění potřebného materiálu pro potřeby HZS ČR a civilní ochrany.

2 SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ HASIČŮ V ČR

2.1 Problematika vzdělávání dospělých

Vzdělávaný dospělý není v edukačním procesu prostou dospělou obdobou žáka-dítěte. Jeho pozice v edukačním procesu se od žáka-dítěte odlišuje a má charakter spíše partnera v rovnocenné interakci vzdělavatel-vzdělávaný. Vyznačuje se řadou specifických rysů, jimž se odlišuje od žáka-dítěte a které významně ovlivňují efektivitu edukačního procesu. Do těchto rysů patří odlišná motivace dospělého na účasti při vzdělávání, předchozí vzdělávací zkušenosti s výukovým tématem, pracovní a dosavadní studijní zkušenosti, dále také zdravotní stav, ale i postoje okolí, rodiny, které mohou mít příznivý, nebo také negativní vliv na efektivitu jeho vzdělávání. Další rozdíly v charakteru výukových skupin se dají rozdělit na dvě skupiny a to na:

- **Heterogenní (různorodý) charakter výukové skupiny dospělých**

Do této skupiny patří, věk, životní a profesní dráha dospělého, různorodost ve vzdělávacích potřebách, v motivaci pro vzdělávání a také ve využití výsledků v praxi.

- **Sociální zkušenosti dospělých**

Dospělý člověk má zpravidla svoji zkušenost z práce, z kolektivu. Na základě těchto zkušeností umí formulovat svůj názor a také je schopen ho obhájit. Umí vyslechnout názor druhého a akceptovat jeho argumenty. Je schopen si pracovní úkoly rozdělit na více dílčích úseků, které postupně řeší, dále je schopen hledat společné řešení.¹⁵

Profesní vzdělávání

Profesní (nebo také další) vzdělávání dospělých můžeme vymezit celou řadou definic. Např. Palán uvádí, že: „*Profesní vzdělávání je veškerá příprava na povolání – příprava ve školách (odborné vzdělávání a příprava) i všechny formy vzdělávání dospělých, které jsou obsahově spjaté s výkonem povolání či zaměstnání.*“¹⁶ Dle Bočkové se pojmem profesní vzdělávání dospělých označují: „*všechny formy profesního a odborného vzdělávání, které dospělý člověk absolvuje v průběhu aktivního pracovního života. Jeho*

¹⁵ Jedličková, I. *Úvod do andragogiky*. Brno: IMS, 2006.

¹⁶ Palán, Z. *Lidské zdroje výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. str. 173.

*posláním je rozvíjení postojů, vědomostí a schopností vyžadovaných pro výkon určitého povolání. Napomáhá udržovat soulad mezi nároky stanovenými na výkon určité profese a kvalifikovaností jednotlivce.*¹⁷ Je třeba si uvědomit, že systematické profesní vzdělávání pracovníků přináší jak pro zaměstnance, tak pro organizaci mnoho dalších výhod, např.:

- dodává odborně připravené pracovníky,
- průběžné formování pracovních schopností,
- zlepšuje kvalifikaci, znalosti a dovednosti zaměstnanců,
- zlepšování pracovního výkonu, produktivity práce,
- způsoby hledání a nalézání vnitřních zdrojů,
- umožňuje neustálé zdokonalování vzdělávacích prostředků,
- zlepšuje vztah zaměstnanců k organizaci a zvyšuje jejich motivaci,
- zvyšuje atraktivitu organizace,
- zvyšuje tržní cenu jednotlivého zaměstnance atd.¹⁸

Požadavky na znalosti a dovednosti hasiče se neustále zvyšují a proto se musí nutně neustále prohlubovat a rozšiřovat. V rámci HZS ČR se tyto požadavky formulují např.: z důvodu nových situací, které mohou nastat při zásahu, na které musí být zasahující hasič připraven.

2.2 Pedagogické metody využívané při vzdělání hasičů

Využití vyučovacích metod

Při vzdělávání hasičů se uplatňuje výuka teoretická i praktická, která může probíhat na učebně i venku na trenažérech. Na učebně převažují přednášky nebo výklad. Venku na trenažérech probíhá praktická výuka. Ve vyučovacím procesu jsou využívány všechny druhy vyučovacích metod, ale především v technickém výcviku se nejvíce uplatňují moderní (participativní) metody. Vzhledem k tomu, že příslušníci HZS ČR se musí během kurzu naučit zvládat a řešit co nejvíce rozmanitých situací, právě tento druh metod se jeví

¹⁷ Bočková, V. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc: 2002. str. 17.

¹⁸ Vodák, J. Kucharčíková, A. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*. Praha: Grada, 2007. str. 67.

jako nejideálnější. Participativní (aktivizující) metody totiž zajišťují vysokou účast posluchačů ve výuce, vzájemné předávání zkušeností, poznatků, tvořivé řešení zadávaných úkolů. Využívají přirozené potřeby každého člověka komunikovat s jinými lidmi a tím se učit.

Rozdělení těchto metod:

- diskusní metody,
- simulační metody,
- situační metody,
- inscenační metody.

Diskusní metody - ve výuce se velmi dobře uplatňuje zejména brainstorming (burza nápadů) – je nutné seznámit se s tématem, vymezit dobu diskuse, promyslet otázky pro cca 20-30 účastníků. Slouží k hledání nových řešení a problémů. Všichni účastníci musí mít co nejvíce spontánních nápadů – náměty se zapisují na tabuli, jednotlivé nápady se v průběhu stanovené doby nekritizují. Teprve v přestávce se analyzují, hledá se v nich racionální jádro. K problému se vyjádří všichni. Tuto metodu lze velmi dobře uplatnit při nácviku řešení mimořádných událostí.

Simulační metody - jedná se o předvedení určitého fragmentu skutečnosti. Je zde možno používat nákresů, plastických map, různých her. Předpokládají aktivitu účastníků. Tuto metodu lze dobře uplatnit u technického výcviku.

Situační metody - umožňují získávat dovednosti, analyzovat a řešit problémy, které představují životní situace. Např.: řešení případů mimořádných situací, jako je zásah v bytové jednotce, zásah na nebezpečnou nebo radioaktivní látku, zásah u dopravní nehody a podobně. Posluchači se učí řešit tyto konflikty, které navozují konkrétní situace. Tato metoda je velmi často využívána při závěrečných zkouškách v kurzu Taktické řízení. Posluchači si připraví záznam o skutečném zásahu nebo taktickém cvičení, přednesou jeho průběh se všemi klady i zápory a ostatní pak sdělují svoje postřehy, nápady na řešení, svoje zkušenosti.

Obrázek č. 2. Taktické cvičení

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Inscenační metody - spočívají v hraní rolí osob, zúčastněných v určité simulované sociální situaci.¹⁹ V tomto případě lektor navodí určitou situaci a rozdělí jednotlivé úkoly pro členy družstva, které cvičí, například určí, kdo bude velitelem družstva, kdo strojníkem a po navěšení si role vymění.

Posluchači řeší situaci v souladu se svými rolemi. Tuto metodu využívají plně posluchači v kurzu Neodkladná zdravotní pomoc, kde se simulují situace, které mohou nastat při běžných činnostech v zaměstnání nebo v domácnosti, při dopravních nehodách nebo průmyslových haváriích.

¹⁹ Mazánková, L. *Základy didaktiky*. Brno: IMS, 2003.

2.3 Zabezpečení výuky

Pro zabezpečení kvality výuky je vzdělávací zařízení vybaveno jednak učebnami s dataprojektory, počítači, dále jsou zde specializované učebny. Pro praktický výcvik slouží technika, se kterou budou pracovat po návratu na útvar. Jedná se o požární automobily, plošiny, žebříky, vyprošťovací zařízení, technické prostředky. Dále jsou zde vybudované různé trenažéry – protiplynový, na nebezpečné látky, klecový, ohňový, podzemní, ohňový dům a další cvičná zařízení. Snahou vedení a lektorského sboru vzdělávacího zařízení je stále zdokonalovat jednotlivá cvičení a výcvik tak co nejvíce přiblížit realitě. Jednou z možností profesního růstu hasičů je zavádění dalších nových trenažérů. V současné době jsou ve výstavbě nové trenažéry a to, trenažér zával, který simuluje vyprošťování osob z polorozbořených domů, nebo i ze zasypaných výkopů. Další trenažér se buduje z železniční cisterny, která se nachází ve výcvikovém zařízení a bude upravena tak, aby hasiči mohli provádět zastavování a přečerpávání ropných látek s ohledem na zabránění úniku a kontaminaci okolí při havárii. Činnost hasičů při zásahu je tak různorodá, že by bylo potřeba vybudovat další trenažéry k provádění nácviků. Bohužel je třeba mít na zřeteli i ekonomickou a prostorovou stránku, která omezuje tento záměr. Další možností, je zajištění názorné výuky u cizích organizací, kde hasič vidí, jak se například vyrábí automobilní cisterny na přepravu nebezpečných látek, jejich bezpečnostní prvky, způsoby přečerpávání a podobně.

2.4 Osoba lektora instruktora

Výuka na vzdělávacím zařízení je zabezpečována internátní formou, o pedagogickou stránku se starají lektoři – instruktoři. Ve většině případů se jedná o vysokoškolsky vzdělané odborníky, kteří svou odbornou způsobilost musí prokazovat nejen dosaženým stupněm vzdělání, ale i platnou odbornou způsobilostí, která se v tomto případě rovná absolvování kurzu značně vysoké úrovně, tj. Takticko-strategické řízení. Velkou pozornost je třeba věnovat náležitě přípravě na jednotlivé vyučovací bloky, právě vzhledem k jejich specifčnosti. Lektor se musí seznámit se základní pedagogickou dokumentací, kterou tvoří:

- vzdělávací standardy, požadavky, které musí účastníci kurzu splnit,
- učební osnovy, specifické vzdělávací cíle každého předmětu, základní metody, organizační formy, postupy,
- tematické plány, učivo je rozděleno do tematických celků,
- metodický průvodce, pomocný materiál pro lektora, jak má pracovat v daném předmětu,

v určitém typu kurzu.

Velmi důležitá a zvláště pro začínající lektory je nezbytná vlastní příprava na výuku a především odpověď na zásadní otázku: „Jak budu účastníka, byť dospělého člověka, někdy i dokonce staršího a zkušenějšího, než já sám, motivovat?“ Zde může opravdu hodně pomoci kvalitní a odpovědná příprava na výuku. Je třeba si přesně stanovit následující:

1. obsahová stránka – co budu učit, obsah a rozsah učiva,
2. metodická stránka – jak budu učit,
3. organizační forma – individuální, skupinová, hromadná – která bude pro dané téma lepší,
4. typ hodiny – výkladová, opakovací, procvičovací,
5. metody – výklad, rozhovor, seminář, participační metoda,
6. způsob kontroly a hodnocení,
7. materiálně technická stránka – výběr prostředků, pomůcek, mapy, atlasy, učebny.

Odborná připravenost učitele spočívá zejména: v odborné, metodické, pedagogické, psychologické stránce. Dále v organizačních schopnostech, v charakterových vlastnostech, umění jednat s lidmi, umění komunikovat. Výhodou pro lektora jsou jeho osobní zkušenosti ze zásahů, které může názorně aplikovat k jednotlivé výuce. Lektor s praxí má větší autoritu u posluchačů. Na vzdělávacím zařízení jsou ve většině případů lektoři, kteří přišli z výjezdu. Aby si stále osvojovali tuto činnost, jsou každý rok v době prázdnin, kdy neučí, posíláni na stáž k požárním jednotkám a jsou začleněni do výjezdových skupin.

2.5 Druhy závěrečných zkoušek

Hodnocení musí být objektivní, spravedlivé, komplexní, soustavné, pravidelné, diferencované. Musí se dodržet zásada individuálního přístupu, i když se jedná o dospělé osoby a je v podstatě stejná, jakou si všichni pamatujeme ze základní školy.

1) Ústní zkouška – zaujímá dominantní postavení. Je postavené na souvislém slovním projevu zkoušeného. Jednotlivé otázky musí být formulovány jasně, srozumitelně, stručně a jednoznačně. Ve svém celku mají vyčerpávat tematiku stanovenou učebními programy. Výhoda spočívá v tom, že lektor může napovědět, navést na dané téma. Nevýhodou je časová náročnost, kdy přezkoušení celé třídy, ve které je 24 příslušníků vyžaduje značný časový úsek, což v některých vyučovacích předmětech vzhledem k jejich časové dotaci

je značný problém. Další nevýhodou je, že hasič danou problematiku sice ovládá, při zá-
sahu by si uměl poradit, ale nemá patřičné vyjadřovací schopnosti a neumí svoje znalosti
„prodat“.

2) Písemné zkoušení – předností je, že dává trvalý obraz o vědomostech zkoušených jed-
notlivců, lektor je může předložit k posouzení i jiným kolegům, kdykoliv se na ně odvolat.
Časově je velmi úsporné, chybí možnost přímého sledování posluchače. Výhodou je,
že posluchač si může vybrat otázku, kterou umí, rychle ji udělat a vrátit se k ostatní. Znač-
ný časový problém bývá s využíváním počítačové techniky, kdy testy jsou na počítači.
Zde je vytvořen soubor otázek, ze kterých počítač vygeneruje test o zvoleném počtu otá-
zek. Čas na zpracování je předvolen. To činí potíže pomalejším posluchačům, protože při
překročení limitu, nezodpovězené otázky hodnotí počítač známkou nedostatečně. Tato
metoda je u lektorů velmi oblíbená. Za jednu vyučovací hodinu při deseti počítačích
na učebně vyzkouší celou třídu. Vyhodnocení provede počítač, úkolem lektora je vytisk-
nout stránku s výsledky a informovat posluchače o výsledku.

3) Praktické zkoušení – vědomosti, úroveň návyků a dovedností posluchačů jsou posuzo-
vány a hodnoceny na základě vykonaných praktických prací, podle předvedené praktické
činnosti. Tato metoda je využívána především při praktickém výcviku, kdy hasič musí pro-
kázat svoje dovednosti při zvládnutí úkolu. Pro hasiče, kteří nemají patřičné vyjadřovací
schopnosti, ale daný úkol ovládají, je tato zkouška přijatelnější než ústní.

4) Hodnocení a klasifikace – je závěrečnou částí každé zkoušky. Pro zajištění objektivitu
se používají jednotné klasifikační normy, stanovené platným klasifikačním řádem, uvede-
ným ve vnitřním předpise č. 9/97 Sb., o organizaci vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních
HZS ČR. Smyslem hodnocení je informovat příslušníka, do jaké míry zvládl učivo, poradit
jak dál postupovat, motivovat ho. Pro lektora je to zpětná vazba, kdy hodnotí také sám se-
be, jak byl úspěšný ve svém pedagogickém snažení a co má případně zlepšit.²⁰ Hodnocení
posluchače je součástí vzdělávacího procesu. Provádí se formou průběžné klasifikace, sou-
hrnné klasifikace a hodnocením celkového prospěchu. Účelem je přispívat ke vztahu
k výchově a vzdělání. Při hodnocení a klasifikaci je uplatňována zásada přiměřené nároč-
nosti. Podklady pro klasifikaci získávají lektoři:

²⁰ Mazánková, L. *Základy didaktiky*. Brno: IMS, 2003.

- ze soustavného sledování výkonů a připravenosti posluchače na výuku,
- z výsledků zkoušek, ústních, písemných, praktických,
- z analýzy výsledků různých činností,
- z konzultací s ostatními lektory.²¹

2.6 Možnosti vzdělávání hasičů

Hasičský záchranný sbor ČR umožňuje jako jedna z mála organizací ucelené vzdělání až po dosažení vysokoškolského diplomu. Jak jsem již zmínil na začátku jednou z podmínek přijetí je středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Škála středních škol je velmi rozmanitá, ale pro toho, kdo to s „hasičinou“ myslí opravdu vážně, se nabízí i další možnosti. Pokud se bude dítě po skončení povinné školní docházky rozhodovat kam dál, má možnost pokračovat rovnou studiem na Střední odborné škole PO ve Frýdku-Místku nebo na Středních odborných školách, které nabízí učební obor s maturitou „Strojník požární techniky“ v Chomutově a v Kladně. Po složení maturitní zkoušky mohou mladí lidé dále studovat na Vyšší odborné škole PO ve Frýdku-Místku nebo na Vysoké škole báňské v Ostravě. Velký počet maturantů také pokračuje ve studiu na Policejní akademii, kde je k dispozici fakulta Krizového řízení a ochrany obyvatelstva. Tento obor nabízí také Univerzita obrany v Brně. Tyto možnosti dalšího vzdělání mohou využít nejenom civilisté, ale i stávající příslušníci, kteří se rozhodnou dosáhnout vyššího stupně vzdělání.

²¹ Sýkora, F. *Vybrané metody výuky všeobecně vzdělávacích předmětů*. Brno: IMS, 2003. str. 31.

3 NÁSTUPNÍ ODBORNÝ VÝCVIK JAKO STARTOVNÍ ČÁRA V KARIÉŘE HASIČE

3.1 Cíl Nástupního odborného výcviku

Hlavním cílem kurzu je získání odborných znalostí, dovedností a návyků nových příslušníků HZS ČR a vytvoření předpokladů pro výkon služby na jimi zastávaných služebních místech. Účastník získá komplexní přehled o oblastech působnosti HZS ČR, o jeho struktuře a úkolech a připraví se zejména k plnění služebních úkolů v jednotce požární ochrany (dále jen PO) na místě zásahu. Absolvent kurzu získá potřebné znalosti a dovednosti, aby bezpečně zvládal výkon činností hasiče v organizačním a operačním řízení a to samostatně i v družstvu.

Pokud je příslušník přijat do služebního poměru, je zařazen k jednotce, kde požádal o přijetí. Z jeho jednotky je na Školní a výcvikové zařízení Hasičského záchranného sboru České republiky, (dále jen ŠVZ HZS ČR) odeslána přihláška do kurzu Nástupní odborný výcvik. Než bude přijat do kurzu, tak smí v jednotce vykonávat pouze pomocné práce a zásahu se může zúčastnit jen pod dohledem zkušeného hasiče. Dle zákona nesmí samostatně provádět zásah bez úspěšně absolvovaného Nástupního odborného výcviku, který je v současné době v trvání 15 týdnů. V průběhu let se doba i název měnil. V 80. letech minulého století byla doba stanovena na 6 týdnů. Posléze se prodloužila na 8 týdnů. V roce 2004 byla doba stanovena na 10 týdnů. Měnil se i název, dříve se používal Nástupní odborný výcvik, poté se ustálil název Vstupní příprava příslušníků a v posledních letech se kurz vrátil k původnímu názvu. Ze stálého prodlužování délky Nástupního odborného výcviku je patrné, jak jsou kladeny nároky na příslušníky HZS ČR, na co dříve stačilo 6 týdnů, dnes je zapotřebí 15 týdnů.

3.2 Náplň kurzu

„Kurz Nástupní odborný výcvik (dále jen NOV) je určen pro příslušníky HZS ČR, kteří jsou zařazení v jednotkách PO a mohou samostatně vykonávat službu při zdolávání po-

žárů a jiných mimořádných událostí, popřípadě pro příslušníky HZS ČR, kteří mohou být zařazeni k výkonu služby v jednotkách HZS ČR.“²²

Hlavní předměty kurzu a jejich časová dotace:

1. zahájení kurzu, test vstupních znalostí 8 hod.,
2. organizace HZS ČR a výkon státní správy 29 hod.,
3. zdolávání mimořádných událostí 96 hod.,
4. technické prostředky 39 hod.,
5. technický výcvik 348 hod.,
6. zdravotní příprava a psychologická příprava 40 hod.,
7. spojení a komunikace 16 hod.,
8. závěrečná zkouška 24 hod.

Jedná se tedy o 600 hodin teoretické i praktické výuky v délce 15 týdnů.

Organizace HZS ČR a výkon státní správy. V tomto předmětu je příslušník seznámen se všemi zákony potřebnými pro výkon služby, zejména se zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně a zákonem č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR, se zaměřením na poslání a úkoly, které vyplývají z výše uvedených zákonů.

Zdolávání mimořádných událostí. Tento předmět je možné považovat za jeden z nejdůležitějších. Hasiči budou seznámeni se základy hoření a sdílení tepla, vznik a průběh hoření, přenos tepla, způsoby hašení jednotlivých typů látek a podobně. Při pohledu do historie zjistíme, že důležitým mezníkem ke zdokonalení hašení byl vynález stříkačky. První zmínky jsou již z roku 250 př. n. l. z Egypta, ale největšího vylepšení se dočkala až v 17. století, kdy se začaly objevovat první ruční stříkačky, tzv. berlovky, džberovky, nebo stříkačky umístěné na trakačích či nosítkách. Ke zdokonalení stříkaček přispěl i vynález parního stroje v r. 1778, kdy byl později využit k výrobě parní stříkačky, nevýhodou byla vysoká hmotnost a dlouhá doba roztápění. K dalšímu zdokonalení hašení přispěl v 17. století Ho-

²²http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik,_Čj._MV-22854-1/PO-PVP-2013,_30.1.2014,_18.00_hod.

land'an Jan var der Heyde, který vyrobil první hadici sešitou z plachtoviny. Později se také vyráběly z kůže a v 18. století se objevila první bezešvá, tkaná hadice.²³

Dále jsou seznámeni se všemi riziky, které jim hrozí při zásahu. Jedná se o rizika fyzického vyčerpání, psychického vyčerpání, infekce, intoxikace, zasypaní a zavalení, zřícení konstrukcí, ionizující záření, nebezpečí z polychlorovaných bifenylyů a další. V posledních letech narůstá zásahů při dopravních nehodách. Automobilky se snaží zvyšovat bezpečnost svých vozidel přidáváním nových bezpečnostních prvků, které jsou velmi důležité, což je správné. Pokud se, ale stane dopravní nehoda a je potřeba vyprostit posádku z havarovaného vozidla, je to mnohem obtížnější než u vozidel, které u nás jezdily například před 20. lety. I na to je hasič vyškolen, aby věděl jak nejrychleji pomoci uvězněným osobám z vraku vozidla. Dále musí znát činnost jednotek PO při živelných pohromách, jako jsou povodně, větrné smrště, sněhové kalamity a podobně.²⁴

Technické prostředky. Hasiči se naučí znát svoji osobní ochrannou výstroj, musí vědět, co od ní mohou očekávat, s ohledem na náročnost zásahu i všechny další technické prostředky, které mu budou pomáhat a usnadňovat službu.²⁵

Jelikož při hoření dochází k značnému úniku nebezpečného nebo toxického kouře, je každý hasič seznámen jak správně používat dýchací přístroje, jaké jsou jejich druhy, ochranné doby při zásahu, jejich údržbu, výměnu tlakových lahví. Nedílnou součástí je i ochranný protichemický oděv, který se používá při úniku nebezpečných látek jak kapalných, tak i plyných, anebo i ochranný oblek proti sálavému teplu, používaný při hašení velkých požárů. Samozřejmostí je používání detekčních přístrojů na zjišťování nebezpečných látek. Do kategorie technických prostředků patří i znalost prostředků strojní služby včetně druhů požární techniky, jejich označení, používání čerpadel, vývěv, jejich vlastností, na jakých principech pracují a také jsou seznámeni s jejich údržbou. Musí umět ovládat i další věcné prostředky strojní služby, jako jsou řetězové a kotoučové motorové pily.²⁶

²³ Szaszo, Z. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*, Český Těšín: MV GR HZS ČR, 2010. str. 10.

²⁴ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik,_Čj._MV-22854-1/PO-PVP-2013_str.10-19,_31.1.2014,_19.00_hod.

²⁵ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik,_Čj._MV-22854-1/PO-PVP-2013_str.20-22,_31.1.2014,_21.00_hod.

²⁶ Vyhláška MV č. 35/2007 Sb. o Technických podmínkách strojní služby.

Obrázek č. 3. Zásah v obleku proti sálavému teplu při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Obrázek č. 4. Zásah v protichemickém obleku při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Technický výcvik. V čase, který je věnován této problematice, je kladen hlavně důraz na praktické zvládnutí všech potřebných činností. I zde platí mnohokrát opakované „těžce na cvičišti, lehce na bojišti“. Pro hasiče je to zvlášť důležité, neboť jejich bojištěm je zásah, při kterém nikdy neví, jaké na ně čekají nástrahy. Je to i patrné z rozložení časové dotace kurzu, kdy technickému výcviku je věnováno nejvíce vyučujících hodin. Výcvik je hlavně zaměřen na prostředky, které již znají teoreticky a v praxi na trenažérech umístěných na Školním a výcvikovém zařízení HZS ČR si vyzkouší, jak jednotlivé věci fungují. K dálkové dopravě vody jsou využívány prostory mimo areál ŠVZ HZS ČR, kdy lesní a polní cesty s výškovým převýšením jsou tím správným trenažérem. Jedním z prostředků, které se používají při záchraně osob, jsou požární automobilové žebříky. Při praktickém výcviku musí každý hasič vylézt na rozvinutý žebřík, který je vysunutý do výšky 30 m. Při tomto výcviku se zjistí, jak je na tom se strachem z výšek. Samozřejmostí je maximální bezpečnost, kdy hasič je jištěn, aby se mu nic nestalo. Dále se provádí praktický výcvik s technickými prostředky na záchranu osob. Do této kategorie patří seskokové matrace a podobně. Součástí výcvikového zařízení je ohňový trenažér a ohňový dům, který slouží

pro praktický výcvik simulace hoření. Zde se zapálí oheň pomocí dřevěných palet, nebo pomocí nainstalovaných hořáků na propan. Hasiči jsou v prvních hodinách seznámeni, jak se chová oheň v uzavřených prostorech, kde se mohou bezpečně pohybovat a podobně. V dalších hodinách se učí samotný způsob hašení, vyzkouší si rozdíl mezi suchým a mokřím teplem. Hašení provádí přímo v prostoru zasaženém požárem. Prostor je ještě zadýmován, aby zde byly podmínky jak při samotném zásahu, s nutností použití dýchacího přístroje. Po uhašení provádí pátrání po osobách, které se mohou nacházet v daném místě. Učí se správně orientovat v zakouřeném a neznámém prostředí. Ohňový dům je koncipován tak, že se zde může provádět zdolávání požárů ve sklepních prostorech, anebo v poschodí. Tyto výcviky jsou prováděny za denního světla, kdy hasič na všechny technické prostředky, které má umístěné v automobilu a chystá si je před samotným zásahem, dostatečně vidí. Na závěr kurzu se provádí i noční výcvik, který dokonale prověří připravenost hasiče k zásahu. Tyto výcviky jsou psychicky a fyzicky velmi náročné.²⁷ Ve Školním a výcvikovém zařízení HZS ČR se nachází další trenažér, takzvaný klecový, který je koncipován, aby simuloval malé uzavřené prostory. Tyto prostory jsou odděleny mezi sebou kovovou mříží, s prostupem do další klece. Hasič musí potmě prolézat jednotlivými klecemi, nejprve bez dýchacího přístroje. V dalších hodinách toto celé provádí s dýchacím přístrojem. Aby si nemohl sundávat ochrannou masku, je celý prostor ještě zadýmen. Pro přiblížení reality se pouští z CD disku ještě praskot ohně, pláč dětí, volání o pomoc. Na bezpečnost hasiče dbá lektor, který vše sleduje na několika monitorech napojených na infrakamery a má tak dokonalý přehled o veškeré činnosti, kterou hasič provádí. Smyslem tohoto výcviku je překonat strach z uzavřených, zadýmených prostorů, kde je minimální viditelnost. Další výcvik probíhá na trenažéru na nebezpečné látky, kdy v ochranných oblecích musí zastavovat úniky ropných nebo chemických látek. Toto cvičení simuluje zásah při dopravní nehodě, kdy je proražen plášť cisterny. Dále je cvičení zaměřené na úniky z ropovodů a ze zásobníků na chemické látky. Součástí je i výstavba normálních stěn na zachycení ropných látek na tekoucí vodě. Praktická část probíhá na řece.

²⁷ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik,_Čj._MV-22854-1/PO-PVP-2013_str.26-28,_3.2.2014,_19.00_hod.

Obrázek č. 5. Výstup na automobilový žebřík 30m při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Obrázek č. 6. Zásah v ohňovém kontejneru při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Práce ve výškách a nad volnou hloubkou. Další činnost, která je pro výcvik hasiče velmi důležitá. Při záchraně osob, nebo i k vlastnímu bezpečí při zásahu, je někdy nutné použití lanové techniky. Hasič musí umět správně udělat uzly, musí znát správnou techniku při slaňování, musí znát základy jištění.²⁸

²⁸ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik_Čj._MV-22854-1/PO-PVP-2013_str.30_4.2.2014_19.00_hod.

Obrázek č. 7. Záchrana zraněného nad volnou hloubkou při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno, výcvik v terénu

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Výcvik na vodě. Tato činnost je zaměřená na záchranu topících se osob. Každý si možná někdy zkusil jaké to je, když se snažíte zachránit tonoucího. Je to dobře, protože nikdo neví, kdy to bude potřebovat. Mohu říct, že tato činnost není vůbec jednoduchá. Je třeba plavat tak, aby se hasič s tonoucím udržel na hladině, plaval ke břehu a to za předpokladu, že tonoucí spolupracuje, nechá se táhnout v klidu. Při záchraně topícího se člověka, hraje roli další důležitý faktor. Tím je stres a pud sebezáchrany topící se osoby. Dotyčný člověk ve snaze zachránit si život, je schopen se navěsit na svého zachránce takovým způsobem, že ho může i utopit. Hasiči jsou jedni ze složek integrovaného záchranného systému, kteří jsou voláni k takovým případům. Aby hasič správně zasáhl, to znamená, aby zachránil život tonoucího a neohrozil svůj vlastní život, musí být na tuto činnost dobře vyškolen. Zejména musí umět plavat v plavací vestě, musí znát zásady vstupu do neznámé vody, musí vědět jak se přiblížit k tonoucímu, jak se dokázat ubránit z jeho sevření, jak dostat topícího se člověka do člunu. Tyto výcviky probíhají v bazénu, kde každý hasič si několikrát vyzkouší, jak správně postupovat. Součástí tohoto bloku je i výcvik na klidné hladině,

na místním rybníku, kdy je seznámen se zásadami používání plavidla, jaké je správné rozmístění osádky a přepravovaných zraněných osob. Tato činnost je zaměřena na životelné pohromy, zejména na povodně. Další výcvik je zaměřen na tekoucí vodu, kdy hasič musí vědět jak správně provádět průzkum, jaké jsou nástrahy plavání v tekoucí vodě, jak správně ovládat plavidlo a v neposlední řadě jak provádět záchranu osob. Tento praktický výcvik se provádí na řece.²⁹

Výšková technika. Další důležitý prostředek při zdolávání požárů. V dnešní době se hasič při zásahu bez použití výškové techniky, jako jsou výsuvné žebříky, plošiny, žebříko-plošiny používané na automobilních podvozcích neobejde. Většina zásahů při zdolávání ohně je s použitím této výškové techniky. Široká škála použití je i při technických zásazích, jako je řezání stromů po větrných kalamitách, odstraňování rampouchů z budov, anebo provádění evakuace osob. Proto musí být každý hasič proškolen na správné ovládání této techniky. Jedná se zejména o obsluhu z koše, nebo z vozidla. Musí znát základní podmínky bezpečného provozu. Tuto činnost si vyzkouší prakticky, při hašení určitého objektu, nebo při záchraně osob.³⁰

²⁹ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik, Čj. MV-22854-1/PO-PVP-2013 str.31, 5.2.2014, 20.00 hod.

³⁰ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik, Čj. MV-22854-1/PO-PVP-2013 str.32, 5.2.2014, 22.00 hod.

Obrázek č. 8. Práce s výškovou technikou při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Strojní služba. V tomto bloku se naučí ovládat nastavy cisternových automobilních stříkaček. Jsou to všechna zařízení, která slouží k vytvoření patřičného tlaku na dopravu vody a lokalizaci požáru. Dále musí umět obsluhovat přenosné požární stříkačky, plovoucí čerpadla, motorová kalová čerpadla, přenosné elektrocentrály, přetlakové ventilátory. Součástí je nácvik zásahu při dopravní nehodě vozidla. Musí umět obsluhovat hydraulické technické prostředky, musí vědět, které bezpečnostní prvky vozidel se dají nejrychleji překonat, aby co nejdříve vyprostili osoby z vraku. Hasič musí vědět jak správně stabilizovat vozidlo převrácené na bok. V neposlední řadě musí vědět jak postupovat při nevystřelených airbacích, které jsou na havarovaném vozidle velmi nebezpečné, nestabilní a při nesprávné manipulaci mohou ohrozit hasiče na životě. Toto provádí prakticky na vraku vozidla, kdy jako figuríny pro vyproštění poslouží kolegové z družstva. Tato činnost je v poslední

době populární, protože se konají různé soutěže ve vyprošťování osob z vozidel.³¹ Dále je praktický výcvik zaměřen na záchranu osob ze sutin a závalů rozbitých budov, po výbuchu, nebo po zemětřesení. Hasiči v rámci humanitárních pomocí jezdí pomáhat do takto postižených oblastí do zahraničí. Na základě zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, je zřízena speciální jednotka USAR z anglického Urban Search and Rescue – vyhledávací a záchranný odřad do obytných oblastí.³² Dále se učí provádět zvedání jednotlivých stavebních panelů pro vyproštění zasypaných osob s ohledem na zajištění svojí bezpečnosti. Do této činnosti patří správné a včasné vyproštění osob ze závalů, ze studní, ze starých jímek.

Obrázek č. 9. Vyprošťování osob z havarovaného vozidla při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

³¹ http://www.hzscr.cz/Nástupní_odborný_výcvik,_Čj._MV-22854-1/PO-PVP-2013_str.32-33,_7.2.2014,_19.00_hod.

³² Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému.

Vazač. Hasič je seznámen s provozem a nasazením jeřábů při mimořádných událostech, musí znát normy, které se vážou k této práci. Je proškolen na zásady bezpečné práce. Musí umět správně navázat břemeno. Postupně se učí s ním pracovat, jako je zvedání, přeprava, spouštění. Důležité je správné zvládnutí komunikace s jeřábníkem. Tento blok je zakončen testem.

Zdravotní služba. V bojovém řádu PO je stanoven výjezd k zásahu do 2 minut po vyhlášení poplachu. Tento čas musí splnit všechny jednotky. V praxi to však znamená, že ve většině případů přijedou hasiči na místo mimořádné události jako první. Jak již bylo zmíněno, přibývá technických zásahů, jako jsou dopravní nehody a podobně. Při dopravní nehodě je předpoklad, že budou zde ranění lidé. V případě, že hasiči jsou na místě první, je jejich povinností nejen lokalizovat případný požár, ale poskytnout první lékařskou pomoc. K tomuto účelu slouží zdravotní služba, kde se naučí jak správně postupovat. V neposlední řadě musí umět poskytnout první pomoc při zásahu elektrickým proudem. Z tohoto důvodu je ve výjezdových jednotkách ustanovena funkce paramedik. Je jím jeden z hasičů, který má hlubší zdravotní vzdělání.

Psychologická služba. Hasič musí být svým způsobem psycholog. Při mimořádných událostech, kdy pomáhá lidem při evakuaci, musí na ně působit klidně, rozvážně, musí je ujistit, že jsou již v bezpečí a podobně. Ve většině případů jsou lidé vystresovaní, proto jim klidná a rozvážná pomoc záchranáře pomůže lépe tuto stresovou situaci zvládnout. Psychosociální pomoc vychází ze základního faktu, že reakce lidí v průběhu a po skončení mimořádné události jsou normálními reakcemi člověka v nenormální situaci. Mezi lidi zasažené mimořádnou událostí řadíme nejen přímé oběti a pozůstalé, ale i profesionály, kteří se podílejí na záchranných a likvidačních pracích. Psychosociální pomoc je taková pomoc, která pomocí materiální i duševní potřeby pomáhá lidem zasaženým mimořádnou událostí (základní tělesné potřeby, potřeba bezpečí, jistoty, spojení s rodinou, psychologická podpora, apod.). Psychosociální pomoc je mezioborová, obvykle ji koordinují odborníci na duševní zdraví, psychologové, psychiatři. Musí být také kulturně senzitivní, tzn. respektovat kulturní a etnické odlišnosti v potřebách zasažených lidí. Musí dále respektovat věk, sociální zázemí a pohlaví zasažených osob. Předkrizová psychologická příprava je zaměřena na příslušníky složek IZS před konkrétním zásahem a jejich podporu zvládnutí extrémního stresu při zásahu.

Posttraumatický stres. Zde si musíme uvědomit jednu velmi důležitou věc a to, že psychika zasahujícího hasiče je ovlivněna stresujícími situacemi, které mohou nastat a také

nastávají při zásahu. Z rozhovoru hasičů vyplývá, že už to není takové, jako když ještě u hasičů nepracovali. V tomto případě se jedná o posttraumatický stres. V podstatě jde o to, že hasič se při zásahu dostane k situacím, které jako běžný občan nezažil. Je tím prvním článkem, který je na místě a vidí necenzurované, nepublikované záběry, které se nemohou dostat do médií. Vidí například jak v havarovaném autě je několik mrtvých osob, kteří mají odtrženou hlavu, roztrhaná těla, nebo je jejich tělesná schránka tak zdeformovaná, že je těžké je identifikovat. Nejhorší jsou případy, kdy dojde k úmrtí dětí, to má nejhlubší dopad na psychiku. Při požáru kdy dojde k usmrcení osob uhořením a tato těla jsou zuhelnatělá, je podle výpovědi hasičů, pachůt' spáleného člověka cítit ještě několik dní a není lehké se jí zbavit. V případě zasahujících hasičů jde tedy o to, aby dopad mimořádných událostí neovlivnil jejich současný ani budoucí pracovní výkon a kvalitu jejich života. Schopnost vyrovnat se s extrémním zážitkem je individuální. Z podstaty profesí, které se zabývají nehodami, katastrofami, kriminalitou, vyplývá zvýšené vystavení náročným traumatickým situacím. Kumulovaný extrémní stres pak může zvyšovat riziko nemoci z povolání, sebevražedného jednání, rozvodovost, závislosti na alkoholu, syndromu vyhoření a fluktuace. Z těchto důvodů je zřízena psychologická služba HZS ČR, která je tvořena 14 krajskými psychology a dvěma psychology na Generálním ředitelství HZS ČR. Jejich úkolem je koordinovat a zajišťovat psychosociální pomoc.³³

Spojení a komunikace. I u hasičů platí, bez spojení není velení. Proto je také kladen důraz na zvládnutí obsluhy radiostanic. Radiostanice, se kterými hasič pracuje, jsou digitální nebo analogové. Skoro při každém zásahu je nutné používat radiostanice, aby se zasahující hasiči, kteří jsou rozmístěni na jednotlivá místa, bezpečně domluvili s velitelem zásahu a ten měl možnost řídit zásah přesnými a rychlými pokyny bez zkreslení přenosu informací. Výuka má teoretickou a praktickou část kdy hasič musí znát použití sítě, volací značky, jaké jsou frekvence, jak správně ovládat radiostanici, vědět organizaci spojení při zásahu, jaký je správný postup komunikace. V neposlední řadě musí umět znát volací znaky vozidel.

³³ Odborný časopis PO 112, ročník VI, č. 2/2007, str. 13-16.

3.3 Závěrečné zkoušky

Organizace a průběh závěrečné zkoušky je dán zvláštním předpisem. Závěrečná zkouška je zkouškou komisionální, jejímž účelem je zjistit, jak si posluchači osvojili vědomosti a dovednosti v rozsahu učiva stanoveného učebními osnovami. „*O průběhu zkoušky odborné způsobilosti a jejím výsledku se vyhotoví protokol. Zkoušený, který vykoná zkoušku odborné způsobilosti úspěšně je klasifikován hodnocením prospěl, zkoušený, který nebyl úspěšný se klasifikuje hodnocením neprospěl.*“³⁴ V případě, že posluchač bude z některého předmětu klasifikován známkou „neprospěl“, má možnost požádat ředitele Školního a výcvikového zařízení HZS ČR, o komisionální přezkoušení a umožnění tak postoupit k závěrečným zkouškám. Závěrečná zkouška se koná z jednotlivých předmětů, a to formou: 1. den praktickou zkouškou, 2. a 3. den ústní zkouškou kdy, každý den se ústní zkouška skládá ze tří předmětů. Po úspěšném složení závěrečné zkoušky je posluchači vydáno osvědčení o odborné způsobilosti pro výkon funkce hasič.³⁵ Po obdržení tohoto osvědčení o odborné způsobilosti se příslušník stává plnoprávným členem jednotky požární ochrany. Osvědčení má platnost na dobu 5 let, kterou si musí pravidelně prodlužovat.

3.4 Zpětná vazba

Profesní vzdělávání hasiče je stále se rozvíjející činnost, která se přizpůsobuje moderním patologickým jevům v naší společnosti. To, co stačilo umět dříve, v dnešní době už nestačí. Proto z těchto důvodů se stále zvyšují nároky na výuku, hlavně je kladen důrazu na praktické zvládnutí činností, které můžou nastat při mimořádných situacích. Výuka na nových trenejerech a jejich další vývoj je tím správným směrem pro maximálně připraveného profesionálního hasiče. Toto vše se odráží v poslání hasiče zachraňovat lidské životy a materiální hodnoty. Jen v roce 2013 hasiči bezprostředně zachránili při požárech 605 osob a dalších 6 134 osob bylo před požáry evakuováno. Denně vzniklo na území ČR v průměru 47 požárů, škoda za 6,6 mil. Kč a včasným zásahem byly uchráněny hodnoty za 36,6 mil. Kč. Ročně to dělá neuvěřitelné číslo přes 13 miliard Kč. Celkem byli hasiči u 112 281 mimořádných událostí. Dalším důležitým měřítkem, které je výsledkem profe-

³⁴ Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek PO. §34.

³⁵ Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek PO. §34.

sionálního přístupu ke vzdělávání a učení se novým věcem je fakt, že od roku 2008 nebyl při zásahu usmrcen žádný profesionální hasič.³⁶

³⁶ [www://hzscr.cz/statistická ročenka 2013](http://hzscr.cz/statisticka-rocenka-2013), 10.2.2014, 19.30 hod.

4 DALŠÍ MOŽNOSTI ODBORNÉHO RŮSTU

4.1 Kurzy pro získání odborné způsobilosti

Vzhledem k délce Nástupního odborného výcviku by se zdálo, že hasič bude mít klid a nemusí se dále vzdělávat, jenže opak je pravdou. Ve většině případů si hasič s tímto kurzem nevystačí, jelikož je u své jednotky zařazen na určitou funkci, která vyžaduje další vzdělávání, proto je poslán do dalšího kurzu k získání odborné způsobilosti.

Vzdělávání příslušníků HZS ČR není záležitostí nahodilou, založenou na bázi dobrovolnosti. Povinnost vzdělávat se v průběhu trvání služebního poměru bez ohledu na služební zařazení je zakotvena v ustanovení zákona č. 133/85 Sb., o požární ochraně, ze kterého vyplývá následující. Příslušníci mohou své funkce vykonávat jen s požadovanou odbornou způsobilostí.³⁷ Jak vyplývá z ustanovení výše uvedeného zákona o požární ochraně, nemůže příslušník HZS ČR bez náležité odborné způsobilosti vykonávat žádnou činnost. Povinnost mít odbornou způsobilost odpovídající zastávané funkci, platí pro všechny příslušníky HZS ČR bez rozdílu. Platnost osvědčení o odborné způsobilosti je stanovena na dobu 5 let a před uplynutím této doby je hasič povinen si ho prodloužit absolvováním prodlužovacího kurzu. Mít platné osvědčení je jednou z podmínek setrvání u HZS ČR. Pokud hasič přijde o odbornost, buď z důvodu neprodloužení odbornosti, nebo neuděláním závěrečné zkoušky, tak je to důvod k ukončení služebního poměru.

Základní odborná příprava (ZOP)

„Kurz Základní odborná příprava (dále jen ZOP) je určen pro příslušníky HZS ČR, kteří nejsou zařazení v jednotkách PO, ale mohou samostatně vykonávat službu při zdolávání požárů a jiných mimořádných událostí.“³⁸ Jedná se o příslušníky, kteří svoji činnost vykonávají na úseku personalistiky, práva, komunikačních a informačních systémů, organizace, výzkumu, v ekonomických a logistických oblastech. Na tyto příslušníky nejsou kladeny takové nároky, jak na hasiče, kteří absolvují Nástupní odborný výcvik, ale dále musí mít

³⁷ Zákon č. 133/85 Sb. o požární ochraně. §72.

³⁸ http://www.hzscr.cz/Základní_odborná_příprava_Čj._MV-15729-1/PO-PVP-2013, 15.2.2014, 20.00 hod.

patříčné vzdělání a absolvovat další kurzy, které souvisí s jejich funkcí. Rozsah kurzu je stanoven na 120 hodin a musí znát:

- organizaci HZS ČR a výkon státní správy,
- zdolávání mimořádných událostí,
- základy pořadové přípravy, technického výcviku a technických prostředků,
- zdravotní a psychologickou přípravu.

Ukončení kurzu se provádí ústní zkouškou před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. Dokladem o úspěšném absolvování kurzu je osvědčení o odborné způsobilosti, které je každý povinen prodlužovat.

Chemická služba (CHS)

Vzdělávací program CHS je určen k získání odborné způsobilosti stanovené zvláštním předpisem³⁹ příslušníkům HZS ČR. Cílem vzdělávacího programu CHS je vyškolit hasiče pro práci v chemické službě v oblasti teoretické (právní předpisy, technické normy, metodické listy, typové činnosti, služební předpisy apod.) a praktické (obsluha, údržba, manipulace a metodika práce s věcnými prostředky chemické služby, informační podpora pro rozhodovací proces apod.) tak, aby byl schopen vykonávat funkci technika chemické služby v organizačním a operačním řízení.⁴⁰ Do obsahu vzdělávacího programu je začleněna problematika manipulace s tlakovými lahvemi. „V posledních letech došlo k zásadní změně v úkolech chemické služby Hasičského záchranného sboru České republiky. Bylo to zejména v souvislosti s teroristickými útoky, nebezpečím použití bojových chemických látek, B-agens nebo špinavé bomby. Roste riziko vzniku průmyslových havárií a vzrůstající hustota nákladní silniční a železniční přepravy zvyšuje nebezpečí dopravních nehod s únikem nebezpečných chemických látek, nebo zdrojů ionizujícího záření.“⁴¹

Kurz je stanoven na 4 týdny a je zakončen závěrečnou zkouškou před zkušební komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení a skládá se z testu, z ústní zkoušky, praktické zkoušky a zpracování písemné práce na dané téma. Dokladem o ukončení kurzu je osvědčení o odborné způsobilosti.

³⁹ Pokyn generálního ředitele HZS ČR, č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR.

⁴⁰ [http://www.hzscr.cz/Chemická služba](http://www.hzscr.cz/Chemická_služba) Čj. MV-82107-3/PO-VZ-2010, 15.2.2014, 21.30 hod.

⁴¹ Kolektiv autorů. *Chemická služba*. Praha: MV GR HZS ČR, 2012. str. 13.

Ochrana obyvatelstva a krizové řízení (OOB a KR)

Kurz ochrana obyvatelstva a krizové řízení je určen k získání odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, kteří budou vykonávat odborné činnosti na úseku ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Těžištěm výuky kurzu je teoretická příprava doplňovaná praktickými cvičeními. Kurz je stanoven v rozsahu 3 týdnů a je ukončen závěrečnou ústní zkouškou před komisí. Účastník kurzu si vybere jednu otázku z každého ze dvou okruhů, z ochrany obyvatelstva a z krizového řízení. Dokladem o ukončení kurzu je osvědčení o odborné způsobilosti.⁴²

Operační řízení (OŘ)

Kurz je určen k získání odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, kteří budou vykonávat odborné činnosti na úseku operačního řízení a obsluhy jednotného systému varování a vyrozumění (dále jen JSVV). Účastníci do kurzu nastupují již se znalostí jednotlivých aplikací používaných na operačních a informačních střediscích (dále jen OPIS) a telefonních centrech tísňového volání (dále jen TCTV) HZS ČR. Těžištěm výuky v samotném kurzu je zejména teoretická příprava. Kurz je stanoven na 4 týdny. Závěrečná zkouška se koná před zkušební komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. Skládá se z ústní závěrečné zkoušky, kdy hasič musí odpovídat na vybrané otázky z předem definovaných okruhů z praktické činnosti, kdy musí řešit konkrétní situaci na OPIS, z pozice operačního důstojníka a splnění vybraného úkolu v oblasti vyrozumívacího centra.⁴³

Požární prevence (PP)

Kurz požární prevence je určen k získání odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, kteří budou vykonávat odborné činnosti na úseku požární prevence. Těžištěm výuky kurzu je teoretická příprava doplňovaná praktickými cvičeními. Závěrečná zkouška je ústní před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení a účastník si vybere jednu otázku z každého ze tří okruhů a to z výkonu státního požárního dozoru, z požární bezpečnosti

⁴² [http://www.hzscr.cz/Ochrana obyvatelstva a krizové řízení](http://www.hzscr.cz/Ochrana_obyvatelstva_a_krizove_rizeni), Čj. MV-84471-3/PO-PVP-2013, 20.2.2014, 20.00 hod.

⁴³ [http://www.hzscr.cz/Operační řízení](http://www.hzscr.cz/Operační_řízení), Čj. MV-84478-1/PO-PVP-2013, 25.2.2014, 21.00 hod.

staveb a technologií a ze základů chemie a souvisejících oblastí. Po zdárně vykonané zkoušce je vydáno osvědčení o odborné způsobilosti.⁴⁴

Spojová služba (SP)

Kurz je určen k získání odborné způsobilosti stanovené zvláštním předpisem⁴⁵ příslušníkům HZS ČR. Absolvent kurzu získá potřebné znalosti a dovednosti pro používání věcných prostředků spojové služby běžně používaných v jednotkách PO. Je schopen provádět odborné přípravy v oblasti spojové služby a zpracování materiálů v jednotkách PO. Doba kurzu je stanovena na 3 týdny. Závěrečná zkouška je před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení a skládá se z testu a z praktické zkoušky na konkrétním úkolu. Po úspěšném absolvování závěrečné zkoušky je vydáno osvědčení o odborné způsobilosti.⁴⁶

Strojní služba (STS)

Kurz je určen k získání odborné způsobilosti stanovené zvláštním předpisem příslušníkům HZS ČR.⁴⁷ „Absolvent kurzu získá potřebné znalosti a dovednosti pro používání požární techniky a věcných prostředků požární ochrany vyčleněných do strojní služby, běžně používaných v jednotkách PO, provádění odborné přípravy v oblasti strojní služby a zpracování materiálů v jednotkách PO.“⁴⁸ Kurz je stanoven na 2 týdny. Ověření odborné způsobilosti se provádí před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení a skládá se z testu, ústní zkoušky a zpracování písemné práce na zadané téma a její obhajoba. Dokladem o ukončení kurzu je vydání osvědčení o odborné způsobilosti.

Kurz strojníků (ST)

Odborný kurz prováděný k získání odborné způsobilosti pro výkon funkce strojník pro příslušníky HZS ČR. Absolvent získá znalosti a dovednosti stanovené normou znalostí pro funkci strojník, vydané Pokynem generálního ředitele HZS ČR a náměstkem ministra

⁴⁴ http://www.hzscr.cz/Požární_prevence, Čj. MV-50061-1/PO-PVP-2013, 2.3.2014, 19.00 hod.

⁴⁵ Pokyn generálního ředitele HZS ČR, č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR.

⁴⁶ http://www.hzscr.cz/Spojová_služba, Čj. PO-3959/GŘ-VZ-2005, 12.3.2014, 21.00 hod.

⁴⁷ Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR.

⁴⁸ http://www.hzscr.cz/Strojní_služba, Čj. PO-2794/IZS-2005, 25.3.2014, 20.30 hod.

vnitřní č. 43/2004, pro používání základních prostředků strojní služby a jejich taktické nasazení. Další z řady důležitých funkcí u HZS ČR, které vyžadují velkou míru profesionality a zodpovědnosti. Strojník - řidič po vyhlášení poplachu se snaží dopravit svoji jednotku na místo mimořádné události co nejrychleji. To, ale nese určité riziko vzniku dopravní nehody během jeho rychlé jízdy. Zákon sice ukládá všem ostatním řidičům na pozemních komunikacích, aby umožnili projetí vozidel s právem přednosti v jízdě, ale opak je někdy pravdou. V případě dopravní nehody kdy hasičské vozidlo projelo křižovatku na červenou a střetne se s nějakým nezodpovědným řidičem, který neslyšel výstražné zvukové znamení, tak je vina na straně řidiče hasičského vozidla. Nejmarkantnější je to ve městech, kde funkce strojník - řidič je psychicky velmi náročná. Strojník musí znát dokonale svoje vozidlo, musí vědět, jak se chová při rychlé jízdě, jak v zatáčkách, kde je těžiště a podobně. V dnešní době se hodně modernizuje vozový park. Požární auta jsou na svoji váhu dostatečně rychlá a silná, ale také velmi drahá, už samotný fakt, že řídíte vozidlo, jehož cena se přibližuje k částce 10 milionů Kč je také velmi stresující. Dále si musíme uvědomit další důležitou věc, že strojník svojí jízdou může ohrozit až dalších 15 lidí. Pokud budeme počítat, že způsobí dopravní nehodu, tak tím ohrozil svoji osádku a osádku vozidla, do kterého havaroval. V neposlední řadě nedojede do místa zásahu, například k havarovanému vozidlu, kde nutně musí vystříhat osádku z vozu, která není schopna se z havarovaného auta dostat sama a ještě hrozí vznik požáru od vytékajícího paliva. Proto musí jet tak, aby včas dojel na místo zásahu a neohrozil tím další účastníky silničního provozu. Doba kurzu je stanovena na 3 týdny. Závěrečnou zkoušku vykonává příslušník před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. Zkouška se skládá z teoretické části, kdy je stanoven písemný test a praktické části z používání základních prostředků strojní služby a jejich taktického nasazení. Po ukončení kurzu je vydáno osvědčení odborné způsobilosti.⁴⁹

Taktické řízení (TR)

Součástí je příprava zaměřená na řízení činnosti jednotky PO při plnění základních úkolů jednotek PO v operačním i organizačním řízení a koordinaci složek integrovaného záchranného systému (dále jen IZS) v místě zásahu. *„Absolvent kurzu získá potřebné znalosti a dovednosti stanovené normou znalostí pro funkci velitele družstva, popř. další funkce*

⁴⁹ http://www.hzscr.cz/Kurz_strojniků, Čj. PO-3615/IZS-2004, 25.3.2014, 22.00 hod.

stanovené služebními předpisy HZS ČR upravujícími odbornou způsobilost, včetně organizace a provádění činností souvisejících s výkonem služby jednotky PO na stanici, výukou odborných předmětů v oblasti zdolávání mimořádných událostí a zpracováním dokumentů pro jednotky PO, na úseku IZS a výkonu služby.“⁵⁰ Kurz je stanoven na dobu 5 týdnů. Závěrečná zkouška se provádí před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. Skládá se ze zpracování a obhajoby závěrečné práce (např. rozbor zásahu, příprava taktického cvičení jednotek PO, příprava tématu odborné přípravy). Dále pak z ústní závěrečné zkoušky, kdy musí odpovědět na vybrané otázky dle normy znalostí pro velitele družstva z předem definovaných okruhů a z praktické zkoušky. Jedná se o případovou studii na řešení konkrétní mimořádné události z pozice velitele jednotky PO a velitele zásahu.

Takticko-strategické řízení (TSŘ)

Kurz je určen k získání odborné způsobilosti stanovené zvláštním předpisem pro příslušníky HZS ČR.⁵¹ Je určen k získání znalostí nezbytných pro řízení zásahu jednotek PO a složek integrovaného záchranného systému, zejména na úrovni operačního a strategického řízení, v rámci IZS. Dále pro získání znalostí potřebných pro řízení a koordinaci štábů v rámci HZS ČR a strategické rozhodování příslušníků HZS ČR v krizových štábech kraje a krizových štábech obcí s rozšířenou působností. Absolvent kurzu získá potřebné znalosti k výkonu funkce velitele zásahu, včetně řízení HZS kraje na úseku IZS a výkonu služby. Zná řízení územního odboru HZS kraje nebo řízení jednotky HZS kraje v době operačního i organizačního řízení. Absolvent tohoto kurzu je seznámen s právními předpisy upravujícími a vztahujícími se především k činnosti velitele zásahu a k činnosti a fungování integrovaného záchranného systému včetně obsahu příslušné dokumentace. Zná hlavní úkoly a postupy činnosti jednotek PO a složek IZS při rozsáhlejších zásazích včetně úkolů a činností štábu velitele zásahu a krizových štábů. Kurz je stanoven na dobu 2 týdnů. Závěrečná zkouška je před komisí, jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. Skládá se z ústní části, kdy odpovídá na vybrané otázky z předem definovaných okruhů a z praktické zkoušky, z případové studie na řešení konkrétní mimořádné události z pozice velitele zása-

⁵⁰[http://www.hzscr.cz/Taktické řízení, Čj. MV-74968-1/PO-PVP-2013](http://www.hzscr.cz/Taktické_řízení,_Čj._MV-74968-1/PO-PVP-2013), 26.3.2014, 18.00 hod.

⁵¹ Pokyn generálního ředitele HZS ČR, č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR.

hu, operačního důstojníka, nebo řídicího důstojníka a člena štábu. Dokladem o ukončení je osvědčení o odborné způsobilosti.⁵²

Technická služba (TS)

Kurz je určen k získání odborné způsobilosti stanovené zvláštním předpisem příslušníkům HZS ČR.⁵³ Absolvent kurzu získá potřebné znalosti a dovednosti pro používání věcných prostředků technické služby (požární hadice, požární armatury, záchranné pneumatické a vyprošťovací prostředky bez motorového pohonu, prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou a pro činnost na vodní hladině), které se běžně používají v jednotkách PO. Je schopen provádět odbornou přípravu v oblasti technické služby a zpracování materiálů v jednotkách PO. Kurz je stanoven na dobu 2 týdnů. Ověření odborné způsobilosti se provádí před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení a skládá se z ústní zkoušky a obhajoby písemné práce. Po absolvování kurzu je vydáno osvědčení odborné způsobilosti.⁵⁴

4.2 Specializační kurzy

Dekontaminace hasičů

*„Cílem kurzu je zvládnutí taktiky a postupů provádění dekontaminace hasičů po zásahu na škodlivé látky.“*⁵⁵ Musí umět zvládnout veškerou očistu hasiče, jeho ochranných prostředků od všech druhů nebezpečných látek, se kterými se hasič může setkat při zásahu, aby nebyly kontaminované a byly bezpečně nachystané na další použití. Dále musí znát provádění dekontaminace nechráněných zasažených osob, včetně provádění dekontaminace nouzovými prostředky, nakládání s kontaminovanými odpady vznikajícími při provádění dekontaminace. Kurz je v délce trvání jednoho týdne a je určen pro funkci velitele druž-

⁵² <http://www.hzscr.cz/Takticko-strategicke-řízení, Čj. MV-74990-1/PO-PVP-2013>, 27.3.2014, 20.00 hod.

⁵³ Pokyn generálního ředitele HZS ČR, č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR.

⁵⁴ <http://www.hzscr.cz/Technická-slужba, Čj. PO-3879/IZS-2005>, 28.3.2014, 18.00 hod.

⁵⁵ <http://www.hzscr.cz/Dekontaminace-hasičů, Čj. PO-1532/IZS-2004>, 28.3.2014, 19.00 hod.

stva, velitele čety, chemik nebo technik chemické služby. Na základě ukončení kurzu je vydáno potvrzení o úspěšném absolvování kurzu.

Instruktor obsluhy CCS-Cobra

CCS-Cobra (dále jen Cold Cut Systems) je vysokotlaké zařízení, které pracuje s tlakem 300 barů. Toto zařízení je namontované na automobilních cisternách. Princip spočívá v dodávání vody pod vysokým tlakem na místo požáru, což má za důsledek, že voda je roztříštěna na malé kapičky a vytváří mlhu, která má velkou ochlazovací schopnost. Výhoda je v tom, že je použito relativně malé množství vody než při klasickém hašení. Toto ocení zejména majitelé bytů, kdy hasící voda udělá minimální škody. Další výhodou je přidání abraziva do proudu vody a společně s vysokým tlakem je zařízení schopno vyřezat díru i do stěny panelového domu, aniž by došlo k okysličení místa požáru dveřmi zasahujícími hasiči. „Doporučuje se do kurzu zařazovat hasiče s nejméně roční praxí u jednotky PO a po předchozím výcviku oprávněným instruktorem nebo zácviku obsluhy dodavatelem zařízení.“⁵⁶ Kurz je stanoven na 3 dny a je zakončen závěrečným testem. Po ukončení kurzu je vydáno potvrzení, které platí po dobu 3 let.

⁵⁶ [http://www.hzscr.cz/Instruktor obsluhy CCS-Cobra](http://www.hzscr.cz/Instruktor%20obsluhy%20CCS-Cobra), Čj. PO-1131/GŘ-VZ-2006, 28.3.2014, 20.00 hod.

Obrázek č. 10. Řezání betonového panelu zařízením CCS Cobra při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Kurz jeřábníků a vazačů

Speciální kurz pro příslušníky HZS ČR, kteří budou při výkonu služby obsluhovat automobilový jeřáb a jeho vyprošťovací zařízení. Absolvent získá potřebné znalosti a dovednosti k ovládnutí jeřábu, při zásazích jednotek PO. Délka kurzu je stanovena na 6 týdnů a z toho je 5 týdnů praktického zácviku pod vedením zkušeného jeřábníka u jednotky HZS a 1 týden na vzdělávacím středisku. Dokladem o úspěšném absolvování kurzu je potvrzení o absolvování kurzu a průkaz jeřábníka a vazače s platností na jeden rok, který musí pravidelně prodlužovat.⁵⁷

⁵⁷ http://www.hzscr.cz/Kurz_jeřábníků_a_vazačů, Čj. PO-1700/IZS-2006, 29.3.2014, 18.00 hod.

Manipulace se zvířaty při mimořádných událostech

Absolvent se dovede orientovat v právních předpisech upravujících ochranu zvířat ve vztahu k zásahové činnosti jednotek PO. Zná základní metody a způsoby záchrany různých druhů zvířat a manipulace se zvířaty při mimořádné události. Ve své jednotce a je schopen řídit zásah nebo poradit veliteli zásahu v uvedené oblasti. Má základní znalosti bezpečnosti práce při zacházení se zvířaty. Doba kurzu je stanovena na 1 týden. Závěrečná zkouška se provádí před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení, je formou testu, který má 24 otázek.⁵⁸

Neodkladná zdravotní pomoc (NZZP)

Hlavním cílem vzdělávacího programu NZZP je prohloubit teoretické znalosti a praktické dovednosti v poskytování první pomoci při mimořádných situacích, s využitím technických prostředků dostupných u jednotek PO. Samostatně je kladen důraz na praktický nácvik. Doba kurzu je stanovena na 2 týdny. Po celou dobu je absolvent průběžně přezkušován a hodnocen při modelových situacích. Ukončení kurzu se provádí formou závěrečného testu a praktické zkoušky. Po zdárně vykonané zkoušce absolvent získá potvrzení o absolvování vzdělávacího programu.⁵⁹

⁵⁸ [http://www.hzscr.cz/Manipulace se zvířaty při mimořádných událostech](http://www.hzscr.cz/Manipulace%20se%20zviřaty%20při%20mimořádných%20událostech), Čj. MV-82113-1/PO-VZ-2010, 29.3.2014, 19.30 hod.

⁵⁹ [http://www.hzscr.cz/Neodkladná zdravotní pomoc](http://www.hzscr.cz/Neodkladná%20zdravotní%20pomoc), Čj. MV-6614-1/PO-IZS-2012, 29.3.2014, 22.00 hod.

Obrázek č. 11. Záchrana zraněného v kurzu Neodkladné zdravotní pomoci při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

Obsluha automobilových vysokozdvíhných plošin a automobilových žebříků

Absolventi kurzu se seznámí s obsluhou automobilových vysokozdvíhných plošin a automobilových žebříků, s jejich konstrukcí a údržbou. Absolvent musí mít řidičský průkaz skupiny D nebo C + E a musí absolvovat psychodiagnostické vyšetření. Doba kurzu je stanovena na 3 pracovní dny. Po úspěšném absolvování kurzu obdrží účastníci průkaz obsluhovatele pracovní plošiny.

Obsluha přenosných motorových pil v jednotce PO

Kurz je určen pro příslušníky Hasičského záchranného sboru ČR, kteří budou při výkonu služby obsluhovat přenosné motorové řetězové a rozbrušovací pily. Absolvent kurzu získá potřebné vědomosti a zkušenosti, které využije na místě zásahu, při odstraňování stromů spadlých do komunikací, nebo zavěšených do drátů elektrického vedení, například po větrné vichřici. Dále musí vědět jak správně řezat krovy domů s ohledem na probíhající

požár. Absolvent kurzu musí znát bezpečnost a ochranu zdraví při práci, technologické postupy při kácení dřeva, stavební konstrukce budov, dále musí znát jednotlivé části motorových pil, jejich seřizování, umět provést běžný servis. Kurz je stanoven v rozsahu 66 hodin a je zakončen závěrečnou zkouškou před komisí jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. Zkouška se skládá z testu a praktické části řezání dřeva na trenažéru, nebo kácení stromů v lese. Dokladem o ukončení kurzu je vydané potvrzení a kvalifikační průkaz k obsluze přenosných motorových pil s platností na 2 roky, které se musí pravidelně obnovovat.⁶⁰

Obrázek č. 12. Práce s motorovou pilou ve výškách při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno

Zdroj: ŠVZ HZS ČR Brno

⁶⁰ Duchoslav, Z. Havrda, J. *Používání motorových řetězových a rozbrušovacích pil v požární ochraně*. Praha: Práce, 1989.

4.3 Pravidelná roční odborná příprava

Zdálo by se, že je to již všechno, co musí hasič podstoupit, aby měl dostatečné znalosti pro svoji práci. Opak je, ale pravdou. Na svých útvarech ještě musí absolvovat pravidelnou roční odbornou přípravu, kterou vyhláší generální ředitel HZS ČR ve Sbírce interních aktů řízení, SIAŘ č. 57/2013.⁶¹ Tato odborná příprava se skládá z teoretické části, z praktického výcviku, nebo také z prověřovacího a taktického cvičení. Je rozpracovaná na jednotlivé měsíce a zpracovává ho příslušný služební funkcionář. Provedení pravidelné odborné přípravy ve směně musí být písemně zaznamenáno i se jmény a podpisy lektora, i posluchačů. Pro ověření znalostí se provádí nejméně jedenkrát do roka přezkoušení.

Všeobecné požadavky na odbornou přípravu:

- znalost předpisů o požární ochraně, o integrovaném záchranném systému,
- používání požární techniky a věcných prostředků požární ochrany,
- požárně technické charakteristiky látek,
- bezpečnosti práce a zásad první pomoci.

Dále má odborná příprava každý rok jiné zaměření. Pro rok 2014 se skládá z těchto témat:

- práce ve výšce a nad volnou hloubkou,
- vyprošťování zraněných osob z automobilů,
- pravidelné školení řidičů,
- práce na vodě a zamrzlých hladinách,
- poskytování první pomoci na místě zásahu.

„Za účelem udržení a prohloubení odborných znalostí se organizují specializační kurzy, přednášky, semináře, instrukčně metodická zaměstnání a jiné formy teoretického a praktického výcviku hasičů.“⁶²

⁶¹ Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR, č. 57/2013, základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek PO a příslušníků HZS ČR.

⁶² Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek PO. §37.

5 FYZICKÉ TESTY

Na základě pokynu generálního ředitele HZS ČR, SIAŘ č.70/2008, se stanovují požadavky na tělesnou zdatnost pro všechny příslušníky HZS ČR. Pro účely zkoušky z tělesné zdatnosti jsou příslušníci rozděleni do šesti věkových kategorií pro muže i ženy. Každá věková kategorie má stanovený minimální počet bodů, který musí příslušník získat, aby mohl setrvat na svém pracovním místě. Zkouška se skládá ze dvou silových cviků a jednoho vytrvalostního cviku. U silového cviku č. 1. si může vybrat mezi kliky, nebo shyby a u silového cviku č. 2. si může vybrat mezi leh-sed a nebo přednožování v lehu. U vytrvalostního cviku si může vybrat mezi během na 2000m a nebo plaváním na 200m. Každý cvik je počítán nebo změřen a je převeden na body. Body za jednotlivé disciplíny jsou sečteny. Tato zkouška se provádí každoročně. Jestliže ji úspěšně zvládne, dostává osvědčení o tělesné zdatnosti. Pokud hasič nedosáhne potřebný počet bodů ve své kategorii, má možnost provádět opravné zkoušky v náhradním termínu. Jestliže se mu nepodaří dosáhnout minimální počet i u opravné zkoušky, tak i toto je důvod k rozvázání ze služebního poměru. Příslušník s trvalým zdravotním omezením stanoveným lékařskou posudkovou komisí může požádat o výjimku a neabsolvovat zkoušku. Toto ustanovení neabsolvovat zkoušku se však nevztahuje na hasiče, kteří jsou zařazeni na výjezdu a jezdí k mimořádným událostem.⁶³ Zde je stanoven jasný cíl, hasič, který jede k mimořádné události, musí být připraven i po fyzické stránce. Na základě zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru, může hasič svoji profesi vykonávat, až do dovršení 65 let věku. Čistě hypoteticky, kdyby takový hasič zůstal na výjezdu, tak by musel také každý rok absolvovat zkoušku z tělesné zdatnosti. Dle zkušeností je maximální hranice věku hasiče na výjezdu do 55 let, ale i v tomto věku si musí udržovat svoji fyzickou zdatnost. Oproti jiným profesím, kde není potřeba absolvovat zkoušku z tělesné zdatnosti, jsou hasiči v nevýhodě a nehrozí jim, pokud by zkoušku neudělali propuštění z pracovního poměru.

⁶³ Sbírnka interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR, č. 70/2008, požadavky na tělesnou zdatnost občana při přijímacím řízení a příslušníka HZS ČR.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem bakalářské práce bylo popsat proces vzdělávání příslušníků HZS ČR a pomocí dotazníku, jsem chtěl zjistit důvody lidí, co je vede k tomu, aby se stali příslušníky Hasičského záchranného sboru ČR, proč si vybrali toto náročné povolání.

Východiskem pro formulaci hypotézy byly především následující problémy:

Problém č. 1: Z jakého důvodu si lidé vybírají službu u HZS ČR jako své povolání?

Problém č. 2: V jakém věku nejčastěji vstupují lidé do HZS ČR?

Problém č.3: Vstupují do HZS ČR převážně členové SDH obcí?

Problém č.4: Jaká je reakce lidí na práci příslušníků HZS ČR při zásahu?

Hypotéza: Hasiči si vybírají toto náročné povolání hlavně z důvodu pomáhat druhým, práci berou jako poslání. Do HZS ČR vstupují převážně mladí lidé ve věku cca 18-28 let a převážně jsou členy SDH obcí. Dále je moje hypotéza založená na tom, že lidé si práce hasiče při zásahu váží a jsou rádi, že je někdo, kdo jim pomáhá. Tyto odpovědi jsou vyjádřeny graficky.

Metodologie zpracování praktické části

Pro zpracování praktické části jsem zvolil metodu dotazníkového šetření. Pro daný účel se mi jevil dotazník jako nejlepší řešení. Stejně zadání otázek pro všechny a mohl jsem oslovit více respondentů za kratší časový úsek a udělat si přesnější obraz na otázky, než například rozhovorem, kdy bych z časových důvodů nemohl oslovit tolik lidí.

Při výběru otázek k dotazníkovému šetření jsem zaměřil svoje šetření především na to, z jakého důvodu si lidé vybírají službu u HZS ČR za svoje povolání? Dále jsem rozšířil okruh otázek na věk vstupu do HZS ČR a jestli vstupují do profesionálního sboru více členové Sboru dobrovolných hasičů obcí či nikoliv a poslední okruh jsem zaměřil na postoj lidí na práci hasiče, jak to vidí a vnímají samotní hasiči při zásahu. V dotazníku jsem měl několik pomocných otázek, které měly za úkol lépe objasnit dané téma.

Výběrový soubor

Dotazníkové šetření bude provedeno u příslušníků HZS ČR. Předpokládaný počet je cca 100 respondentů. Všichni, kteří vyplňovali dotazníky, byli z řad profesionálních hasičů. Některé otázky mohly mít označených i více odpovědí. Dotazník jsem podstoupil 155 hasičům. Myslím si, že pro hledání odpovědí je to dostačující počet.

Příprava výzkumu:

V přípravné fázi výzkumu byl konstruován nástroj – dotazník. Validita dotazníku byla ověřena na vybraném vzorku respondentů – účastníků kurzu. Pro pilotáž dotazníku bylo vybráno 10 účastníků kurzu Nástupní odborný výcvik.

Otázky jsou koncipovány tak, aby si respondent vybral jednu z odpovědí. Některé otázky mohly mít označených i více odpovědí. *(nevyplněný dotazník je přiložen v příloze č. 1).*

Realizace výzkumu:

„Aby bylo možné platnost hypotéz ověřit statistickými testy, které jsou standardními nástroji testování platnosti hypotéz, musí být data sbírána strukturovaně a jsou kvantifikována tak, aby mohla být statisticky zpracována, resp. aby mohly být použity při testování platnosti hypotéz statistické testy.“⁶⁴

Návratnost dotazníkového šetření

Dotazník byl distribuován v prvním pololetí roku 2014 účastníkům kurzů pořádaných na ŠVZ HZS ČR, středisko Brno.

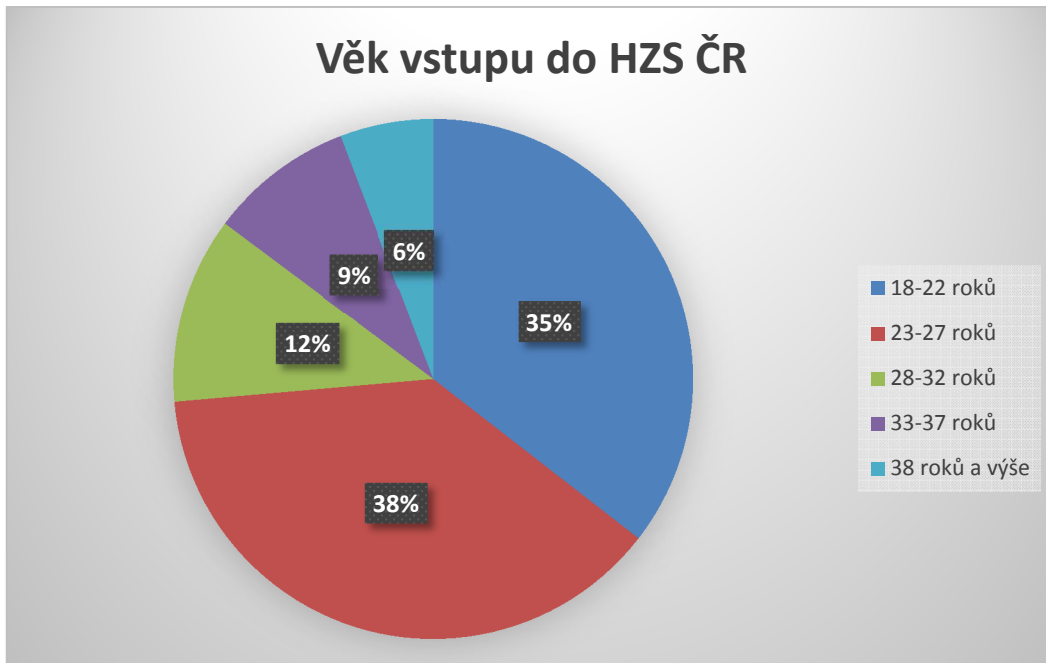
Dotazníkovým šetřením bylo osloveno celkem **155 respondentů** z řad profesionálních hasičů. Celková návratnost dotazníkového šetření u účastníků kurzů je 100%.

⁶⁴ Vízdal, F. *Základy psychologie*. Brno: IMS, 2009.

Vyhodnocení dotazníku

Otázka č. 1.

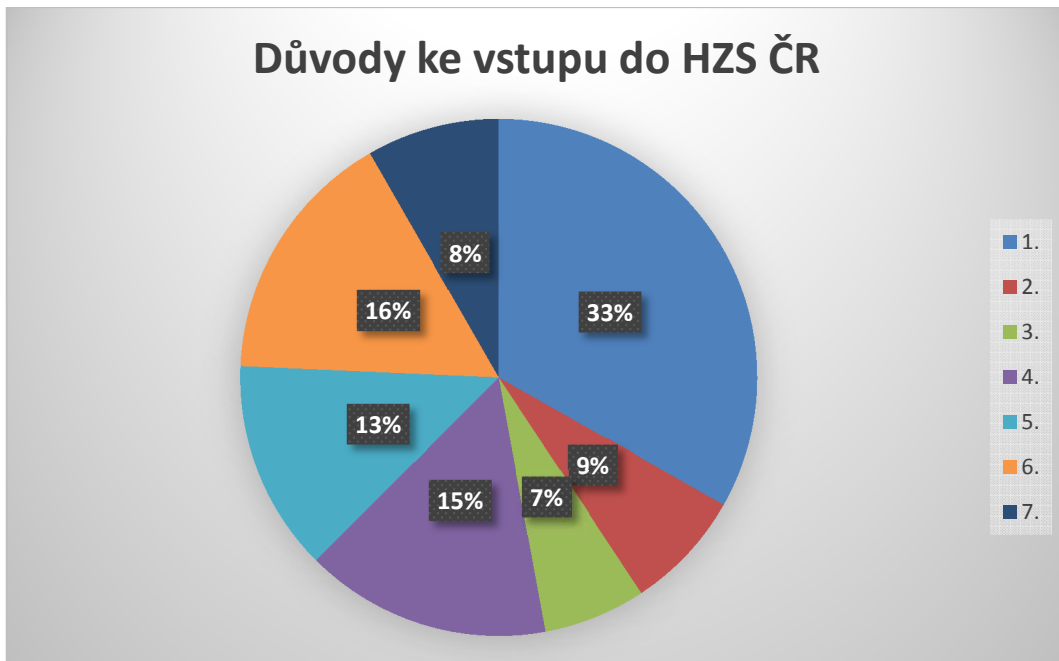
Graf č. 1. Otázka č. 1. Věk vstupu do HZS ČR.

Ze 155 oslovených respondentů vyplývá, že 35% označilo věk vstupu do HZS ČR, v rozmezí 18-22 roků, 38% v rozmezí 23-27 roků, 12% v rozmezí 28-32 roků, 9% v rozmezí 33-37 roků a 6% od 38 roku a výše. Z grafu je zřejmé, že nejvíce nových hasičů přicházejí ve věku 18-27 roků, což v součtu je 73%, tedy drtivá většina. Zbytek od 28 roků a výše je zastoupen jen v součtu 27%. Zde se potvrdila moje hypotéza, že do HZS ČR se převážně hlásí mladí lidé.

Otázka č. 2.

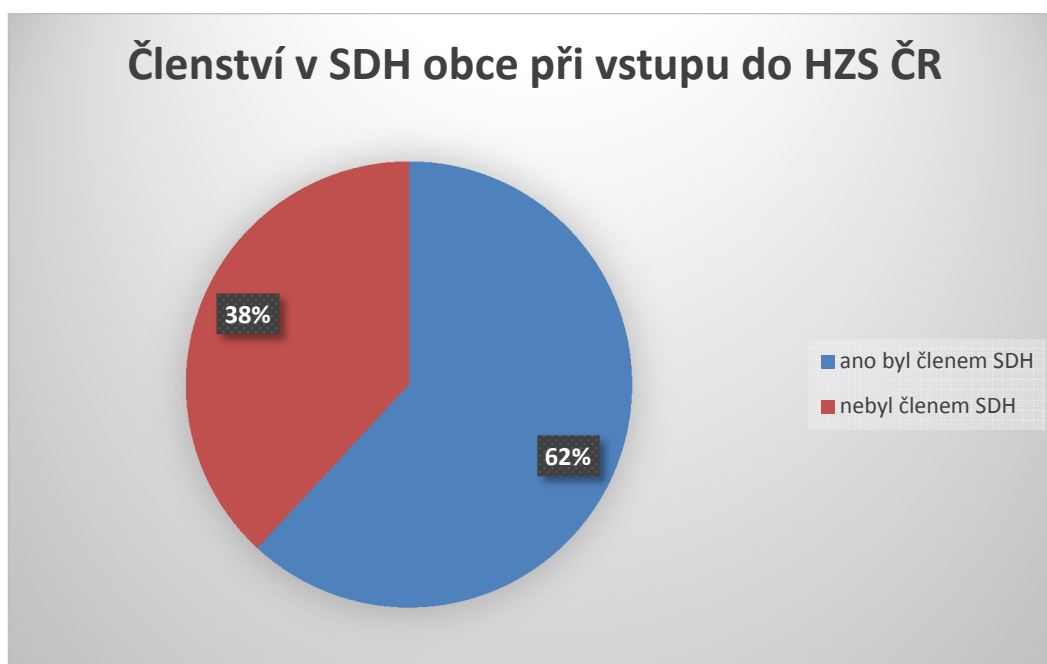
Graf č. 2. Otázka č. 2. Jaké důvody mě vedly ke vstupu do HZS ČR?

V této otázce je moje hypotéza založená na tom, že do HZS ČR vstupují lidé, kteří chtějí pomáhat druhým, práci berou jako poslání. Dle grafu je patrné, že nejvíce procent a to 33, mají ti, kteří vstupují z důvodu pomáhat druhým a práce je pro ně poslání. Na druhém místě a to 16%, byl důvod práce na směny. Na třetím místě s 15% si chtěli splnit dětský sen, být hasičem. Na čtvrtém místě s 13% byl důvod vzoru po někom v rodině, který pracoval u státní správy. Na pátém a šestém místě s 8% byly shodně označeny důvody zvyšování kvalifikace, kariéerní růst a jiný důvod. Na sedmém místě byl se 7% označen finanční důvod. I zde se potvrdila moje hypotéza, že do HZS ČR vstupují lidé, kteří chtějí pomáhat druhým a práce je pro ně poslání.

Otázka č. 3.

Graf č. 3. Otázka č. 3. Při vstupu do HZS ČR jsem byl členem SDH obcí?

Otázkou č. 3. jsem chtěl poukázat na to, že profesionálním hasičem se nestane jen tak každý, ale je to dlouhodobější proces, kdy činností ve SDH obcí a to někdy už od útlého věku se formuje osobnost člověka ve vztahu k hasičům k jejich hodnotám pomáhat. Tyto zkušenosti pak plně zúročí v dalším profesním růstu. Moje hypotéza spočívá v tom, že do HZS ČR se hlásí ve většině případů občané, kteří jsou členy SDH obcí. Dle grafu je patrné, že 62% při vstupu bylo členy SDH obcí a 38% při vstupu členy nebylo. Z toho plyne, že SDH obcí mají výrazný vliv na členy profesionálních sborů a plně podporují moji teorii.

Pomocná otázka č. 4.

Tabulka č. 1. Otázka č. 4. Ovlivnilo členství u SDH obcí vstup do HZS ČR?

Ano	55%
Ne	45%

Jak vyplývá z tabulky č. 1. vliv mělo na 55% uchazečů, naopak 45% odpovědělo, že nikoliv, ale stále víc jak polovina dotázaných respondentů uvedla, že členství v SDH obcí mělo na ně vliv při vstupu do HZS ČR.

Pomocná otázka č. 5.

Tabulka č. 2. Otázka č. 5. Naplnila práce hasiče moje očekávání?

Ano	83%
Ne	6%
Nevím	11%

Podle odpovědí vyplývá, že drtivá většina si vybrala správně, věděli, co od této práce mohou očekávat. Do HZS ČR vstupují převážně lidé, kteří mají k hasičské práci kladný vztah. Tento vztah si vybudovali především v SDH obcí.

Pomocná otázka č. 6.

Tabulka č. 3. Otázka č. 6. Uvažoval jsem někdy o odchodu od HZS ČR?

Ano	38%
Ne	62%

Při této otázce jsem chtěl nastínit, jestli někteří hasiči neuvažovali o odchodu od HZS ČR. Podotýkám, že je to jen v rovině teorie, protože všichni respondenti jsou stále členy HZS ČR. Z celkového počtu odpovědělo 38%, že o odchodu uvažovalo a 62% napsalo, že nikoliv.

Pomocná otázka č. 7.

Tabulka č. 4. Otázka č. 7. Pokud jsem uvažoval o odchodu tak z jakého důvodu?

Rizikové povolání	2%
Málo peněz	32%
Špatný kolektiv	10%
Práce je moc náročná	1%
Nechci se stále učit novým věcem	0%
Mám problémy zvládnout fyzické testy	2%
Jiný důvod	53%

Nejvíce 53% blíže nespécifikovalo svoje důvody a uvedlo jiný důvod. Na druhém místě s 32% označili málo peněz. Na třetím místě s 10% byl označen špatný kolektiv. Na čtvrtém

a pátém místě se 2% označili rizikové povolání a problémy se zvládnutím fyzických testů. Na šestém místě s 1% bylo označeno, že práce je moc náročná a konečně poslední sedmou odpověď, že se nechce učit novým věcem, neoznačil nikdo.

Pomocná otázka č. 8.

Tabulka č. 5. Otázka č. 8. Hasičina je pro mě?

Práce jako každá jiná	22%
Poslání pomáhat	39%
Je to tzv. srdeční záležitost	39%

Touto otázkou jsem chtěl navázat na otázku č. 2. a znovu si potvrdit moji hypotézu. Můžu říct, že otázkou č. 8. se moje tvrzení a to, že je to poslání, znovu potvrdilo, jelikož 39% odpovědělo, že hasičina je pro ně poslání pomáhat, 39% odpovědělo, že je to srdeční záležitost a jen 22% odpovědělo, že je to práce jako každá jiná.

Pomocná otázka č. 9.

Tabulka č. 6. Otázka č. 9. Jak vnímáte ve svém okolí názory lidí na práci hasiče?

Naší práce si váží	88%
Je mi jedno co říkají, neposlouchám to	9%
Převyšuje negativní reakce	3%

Pomocnou otázkou jsem chtěl vědět, jak hasič vnímá názory lidí na svoji práci ve svém okolí, to znamená ve svém bydlišti, u svých přátel. Zde zase hasiči byli kladně hodnoceni, jelikož 88% uvedlo, že si práce hasiče váží, 9% označilo, že jim je to jedno neposlouchají to a u poslední odpovědi jen 3% uvedli, že převyšuje negativní reakce.

Pomocná otázka č. 10.

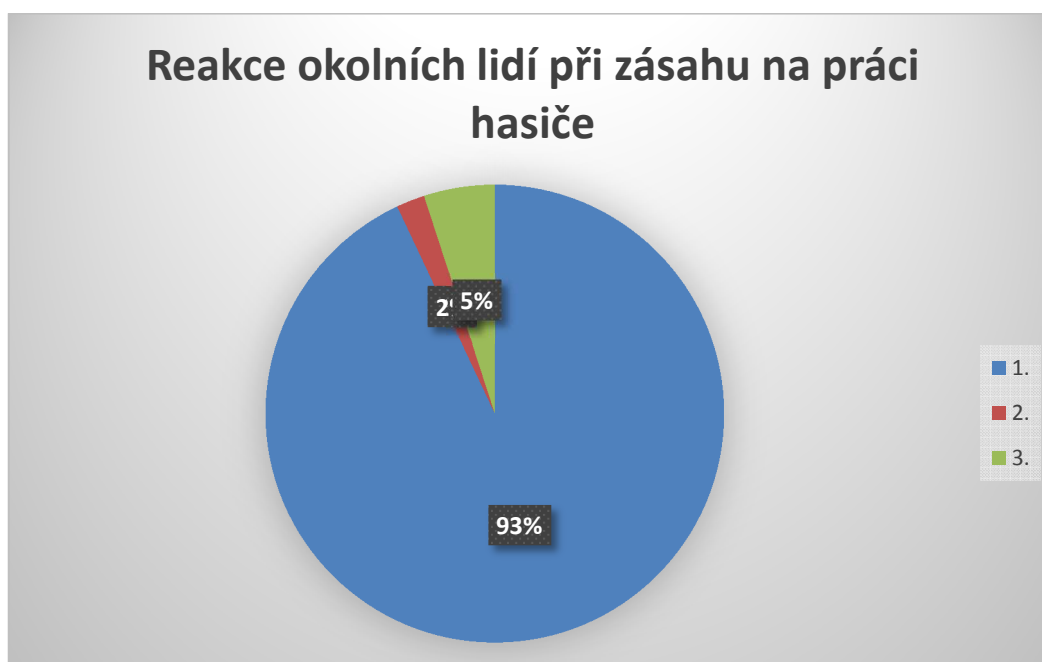
Tabulka č. 7. Otázka č. 10. Co Vás na práci hasiče baví?

Pomáhat druhým, být prospěšný	30%
Práce se speciální technikou, jinde bych se k tomu nedostal	18%
Zviditelnit se ve svém okolí	1%
Učit se novým věcem	12%
Různorodost tohoto povolání	36%
Jiný důvod	3%

Touto pomocnou otázkou jsem chtěl vědět, co hasiče na jejich práci baví i přes to, že je fyzicky a psychicky náročná, každý den jsou ve stresových a nebezpečných situacích. Nejvíce a to 36% odpovědělo, že různorodost tohoto povolání. Na dalším místě s 30% byly odpovědi, pomáhat druhým, být prospěšný. Dále 18% odpovědělo, že je baví práce se speciální technikou, jinde by se k tomu nedostali. Na dalším místě 12% uvedlo učit se novým věcem. Jen 3% svůj důvod nespécifikovalo. Na posledním místě 1% uvedlo, že se chtějí zviditelnit ve svém okolí.

Poslední otázka č. 11. je vyjádřena v grafu.

Graf č. 4. S jakou reakcí jste se setkal od okolních lidí při zásahu, na naši práci?

Nejvíce hlasů a to 93% dostala odpověď, že lidé jsou rádi, že je někdo, kdo jim pomáhá. Dále 5% odpovědělo, že se setkali se špatnou reakcí a jejich práce si neváží. Nejméně a to 2% odpovědělo, že se neseťkali s žádnou reakcí. I zde se v drtivé většině potvrdila moje hypotéza, kdy jsem tvrdil, že reakce od okolních lidí při zásahu je na práci hasiče kladná a jsou rádi, že je někdo, kdo jim pomůže.

Závěrečné hodnocení dotazníkového šetření

Při vyhodnocování odpovědí oslovených respondentů se potvrdila moje hypotéza, že hlavní důvod vstupu do HZS ČR je pomáhat druhým a práce je pro ně posláním pomáhat. Ve většině případů se hlásí do HZS ČR mladí lidé, kteří jsou schopni zvládnout náročnou práci hasiče po fyzické, tak i po psychické stránce. Vstup se zvyšujícím se věkem klesá přímou úměrou. Do HZS ČR se převážně hlásí lidé, kteří jsou členy SDH obcí. I v dalším případě byl můj předpoklad správný. Lidé si práce hasiče při zásahu váží a jsou rádi, že jim někdo pomáhá. I když graf ukazuje veskrze kladné reakce, je překvapující, že se přesto najdou lidé, kteří si práce příslušníků bezpečnostních sborů neváží. Vždyť i příslušníci jsou občané jako každý jiný a mohli by se starat také jen o sebe. Můžeme být rádi, že je tyto negativní reakce neodradí a svoji službu vykonávají s plným nasazením a to i vlastního života, což u příslušníků bezpečnostních sborů určitě není nadsázka.

ZÁVĚR

Již od nepaměti se lidstvo naučilo používat dobrého sluhu a to oheň. Tento sluha, aby dobře sloužil a nestal se z něho zlý pán, musí být stále pod kontrolou. Jelikož lidé byli a jsou neopatrní, k řadě prací používali otevřený oheň a v domech ze dřeva a slámy nebylo daleko od požárů, které mnohdy narostly do velkých rozměrů, kdy neorganizovaní lidé s pomalu žádnou výbavou, nebyli schopni požár uhasit. Často tak byly vypáleny celé části měst a lidé mohli jen utíkat a zachránit si holý život. Toto vše mělo vliv na vznik prvních dobrovolných a hlavně profesionálních sborů, které mohly již s požárem úspěšně bojovat. Tak jak se vyvíjí každá lidská činnost, tak se i zákonitě vyvíjí i hasičský sbor. To co stačilo před lety, tak v dnešní době by neobstálo. Základ zůstal stejný, hašení požárů, ale vlivem nových technologií vznikají mnohem závažnější požáry než v minulosti. Jak jsem se již zmínil, práce hasiče není jen hasit oheň, ale je zaměřená na pomáhání při jakékoliv mimořádné události, která nastane. Hasič, aby byl platným příslušníkem HZS ČR, musí projít náročným nástupním odborným výcvikem, a pravidelně se vzdělávat, aby si udržel svoji odbornou způsobilost a byl z něho ten správný profesionál.

Když lidé vidí v médiích různé požáry, někdy i tak velké, že se k nim nedá vůbec přiblížit z důvodu obrovského žáru, nebo vzniku toxického kouře. Nebo vidí, jak z hořícího domu hasič vynáší dítě, pomáhá stařence, která by jinak nemohla sama utéct před ničivým živlem. Dále ve svém širokém spektru činností zasahuje například u dopravní nehody, pomáhá hledat osoby v domech, kde výbuch plynu narušil statiku. Stačí si jen vzpomenout, jak hasiči pomáhají při povodních, tak v očích lidí mají úctu, respekt před jejich nelehkým zaměstnáním.

Být hasičem znamená sloužit v pravidelných 24 hodinových směnách, které se opakují vždy po 48 hodinové době odpočinku. V praxi to znamená, že je jedno, jestli je svátek, víkend, den nebo noc. Po celý rok jsou tu hasiči připraveni zachraňovat životy lidí a materiální hodnoty, tak jak to vyplývá z jejich základního poslání. Myslím si, že lidé mohou usínat s vědomím, že je tu někdo, kdo jim vždycky v jejich mimořádné situaci pomůže a to v dnešní době, která k obyčejným lidem není moc nakloněna, je dobré zjištění. Málokdo však ví, kolik dřiny a úsilí za tím vším stojí, aby hasič byl tím správným profesionálem. Ve své práci jsem chtěl právě na to poukázat, že práce hasiče není jen při mimořádné události a potom čekání na další výjezd, ale je to náročný, stále se zdokonalující vzdělávací proces, který má za cíl, vyškolit hasiče, který bude profesionálně pomáhat a po službě se v pořádku vrátí ke své rodině.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.
2. Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sbor ČR.
3. Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně.
4. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.
5. Vyhláška MV č. 35/2007 Sb., o technických podmínkách strojí služby.
6. Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek PO.
7. Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR, č. 70/2008, požadavky na tělesnou zdatnost občana při přijímacím řízení a příslušníka HZS ČR.
8. Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR, č. 57/2013, základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek PO a příslušníků HZS ČR.
9. Pokyn generálního ředitele HZS ČR, č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR.
10. Odborný časopis PO 112, ročník VI, č. 2/2007, str. 13-16.
11. Bočková, V. *Vzdělání - průvodní jev života*. Olomouc: 2002.
12. Duchoslav, Z. Havrda, J. *Používání motorových řetězových a rozbrušovacích pil v požární ochraně*. Praha: Práce, 1989.
13. Jedličková, I. *Úvod do andragogiky*. Brno: IMS, 2006.
14. Kolektiv autorů. *Chemická služba*. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2012.
15. Mazánková, L. *Základy didaktiky*. Brno: IMS, 2003.
16. Palán, Z. *Lidské zdroje výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002.
17. Řezáč, J. *Sociální psychologie*. Brno: PAIDO, 1998.
18. Sýkora, F. *Vybrané metody výuky všeobecně vzdělávacích předmětů*. Brno: IMS, 2003.
19. Szaszo, Z. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Český Těšín: MV GŘ HZS ČR, 2010.
20. Vízdal, F. *Základy psychologie*. Brno: IMS, 2009.
21. Vodák, J. Kucharčíková, A. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*. Praha: Grada, 2007.
22. Osnova kurzu, *Dekontaminace hasičů*, Čj. PO-1532/IZS-2004, <http://www.hzscr.cz/>
23. Osnova kurzu, *Chemická služba*, Čj. MV-82107-3/PO-VZ-2010, <http://www.hzscr.cz/>
24. Osnova kurzu, *Instruktor obsluhy CCS Cobra*, Čj. PO-1131/GŘ-VZ-2006, <http://www.hzscr.cz/>
25. Osnova kurzu, *Kurz jeřábníků a vazačů*, Čj. PO-1700/IZS-2006, <http://www.hzscr.cz/>

26. Osnova kurzu, *Kurz strojníků*, Čj. PO-3615/IZS-2004, <http://www.hzscr.cz/>
27. Osnova kurzu, *Manipulace se zvířaty při mimořádných událostech*, Čj. MV-82113-1/PO-VZ-2010, <http://www.hzscr.cz/>
28. Osnova kurzu, *Nástupní odborný výcvik*, Čj. MV-22854-1/PO-PVP-2013, <http://www.hzscr.cz/>
29. Osnova kurzu, *Neodkladná zdravotní pomoc*, Čj. MV-6614-1/PO-IZS-2012, <http://www.hzscr.cz/>
30. Osnova kurzu, *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*, Čj. MV-84471-3/PO-PVP-2013, <http://www.hzscr.cz/>
31. Osnova kurzu, *Operační řízení*, Čj. MV-84478-1/PO-PVP-2013, <http://www.hzscr.cz/>
32. Osnova kurzu, *Požární prevence*, Čj. MV-50061-1/PO-PVP-2013, <http://www.hzscr.cz/>
33. Osnova kurzu, *Spojová služba*, Čj. PO-3959/GŘ-VZ-2005, <http://www.hzscr.cz/>
34. Osnova kurzu, *Strojní služba*, Čj. PO-2794/IZS-2005, <http://www.hzscr.cz/>
35. Osnova kurzu, *Taktické řízení*, Čj. MV-74968-1/PO-PVP-2003, <http://www.hzscr.cz/>
36. Osnova kurzu, *Takticko-strategické řízení*, Čj. MV-74990-1/PO-PVP-2013, <http://www.hzscr.cz/>
37. Osnova kurzu, *Technická služba*, Čj. PO-3879/IZS-2005, <http://www.hzscr.cz/>
38. Osnova kurzu, *Základní odborná příprava*, Čj. MV-15729-1/PO-PVP-2003, <http://www.hzscr.cz/>
39. <http://www.firebrno.cz/>
40. <http://www.hzscr.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
GŘ	Generální ředitelství.
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
SDH	Sbor dobrovolných hasičů
OUPO	Odborné učiliště požární ochrany
JPO	Jednotka požární ochrany
MV	Ministerstvo vnitra
TUPO	Technický ústav požární ochrany
PO	Požární ochrana
NOV	Nástupní odborný výcvik
USAR	Urban Search and Rescue
ZOP	Základní odborná příprava
CHS	Chemická služba
OOB	Ochrana obyvatelstva
KŘ	Krizové řízení
OŘ	Operační řízení
PP	Požární prevence
SP	Spojová služba
STS	Strojní služba
ST	Kurz strojníků
TŘ	Taktické řízení
JSVV	Jednotný systém varování a vyrozumění

OPIS	Operační a informační středisko
TCTV	Telefonní centrum tísňového volání
TSŘ	Takticko-strategické řízení
TS	Technické služby
CCS	Cold Cut Systems
NZP	Neodkladná zdravotní pomoc
SIAR	Sbírka interních aktů řízení

SEZNAM OBRÁZKŮ

1. Letecký pohled na Školní a výcvikové zařízení Hasičského záchranného sboru, ČR Brno.....	19
2. Taktické cvičení.....	24
3. Zásah v obleku proti sálavému teplu při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	32
4. Zásah v protichemickém obleku při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	33
5. Výstup na automobilový žebřík 30m při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno	35
6. Zásah v ohňovém kontejneru při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	36
7. Záchrana zraněného nad volnou hloubkou při výuce na ŠVZ HZS ČR, výcvik v terénu.....	37
8. Práce s výškovou technikou při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	39
9. Vyprošťování osob z havarovaného vozidla při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	40
10. Řezání betonového panelu zařízením CCS Cobra při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	53
11. Záchrana zraněného v kurzu Neodkladné zdravotní pomoci při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	55
12. Práce s motorovou pilou ve výškách při výuce na ŠVZ HZS ČR Brno.....	56

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Věk vstupu do HZS ČR.....	62
Graf č. 2: Jaké důvody mě vedly ke vstupu do HZS ČR?	63
Graf č. 3: Při vstupu do HZS ČR jsem byl členem SDH obcí?.....	64
Graf č. 4: S jakou reakcí jste se setkal od okolních lidí při zásahu, na naši práci?	67

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1. Otázka č. 4. Ovlivnilo členství u SDH obcí vstup do HZS ČR?.....	64
Tabulka č. 2. Otázka č. 5. Naplnila práce hasiče moje očekávání?.....	65
Tabulka č. 3. Otázka č. 6. Uvažoval jsem někdy o odchodu od HZS ČR?.....	65
Tabulka č. 4. Otázka č. 7. Pokud jsem uvažoval o odchodu tak z jakého důvodu?.....	65
Tabulka č. 5. Otázka č. 8. Hasičina je pro mě?.....	66
Tabulka č. 6. Otázka č. 9. Jak vnímáte ve svém okolí názory lidí na práci hasiče?.....	66
Tabulka č. 7. Otázka č. 10. Co Vás na práci hasiče baví?.....	67

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1.

Kvantitativní dotazník pro bakalářskou práci.

1. Věk vstupu do HZS ČR.

18-22, 23-27, 28-32, 33-37, 38 a výše,

2. Jaké důvody mě vedly ke vstupu do HZS ČR?

pomáhat druhým, práci beru jako poslání

zvyšování kvalifikace, kariérní růst

z finančních důvodů

splnil jsem si dětský sen

v rodině nebo v okolí byl hasič nebo příslušník jiné složky (PČR, vězeňská služba a td.) chtěl jsem také být státním zaměstnancem

vyhovuje mě pracovat na celodenní směny, nepřetržitý režim služby (24 hodin služba, 48 hodin volno)

jiný důvod

3. Při vstupu do HZS ČR jsem byl členem SDH obcí?

ano

ne

4. Ovlivnilo moje členství u SDH obcí vstup do HZS ČR?

ano

ne

5. Naplnila práce hasiče moje očekávání?

ano

ne

nevím

6. Uvažoval jsem někdy o odchodu od HZS ČR?

ano

ne

7. Pokud jsem uvažoval o odchodu, tak z jakého důvodu?

- rizikové povolání
- málo peněz
- špatný kolektiv
- práce je moc náročná
- nechci se stále učit novým věcem
- mám problémy zvládnout fyzické testy
- jiný důvod
- neuvažoval jsem o odchodu

8. Hasičina je pro mě.

- práce jako každá jiná
- poslání pomáhat
- je to tzv. srdeční záležitost

9. Jak vnímáte ve svém okolí názory lidí na práci hasiče?

- naši práce si váží
- je mi jedno co říkají, neposlouchám to
- převyšuje negativní reakce

10. Co Vás na práci hasiče baví?

- pomáhat druhým, být prospěšný
- práce se speciální technikou, jinde bych se k tomu nedostal
- zviditelnit se ve svém okolí
- učit se novým věcem
- různorodost tohoto povolání
- jiný důvod

11. S jakou reakcí jste se setkal od okolních lidí při zásahu, na naší práci?

(která reakce převyšuje)

- s dobrou, lidé jsou rádi, že je někdo, kdo jim pomáhá
- nesetkal jsem se s žádnou reakcí
- se špatnou, naši práce si neváží

